

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ι'

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΒΑΤΟ, 4 ΤΟΥ ΦΕΒΡΥΑΡΙΟΥ 1912

ΑΡΙΘΜΟΣ 465

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕΝ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. Ύμνος.
ETTORE MOSCHINO. Τριστάνος και Ίζόλδη (μεταφρ.
Ν. Ποριώτης) (συνέχεια).
ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ. Ο προϋπολογισμός (τέλος).
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ. Πολιτική Ήπιθεώρηση.
ΕΝΑΣ ΡΩΜΙΟΣ. Στο πέρας του Διαδόχου απ' την Πόλη.
Ν. ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΣ. Από τα Ίταλικά πεζά του Σολο-
μού La Madre Grecia.
Σ. ΣΚΙΠΗΣ. Τα «Αυτά αδέρφια του Ψυχάρη.
Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΥΜΝΟΣ

Για τους «ΚΑΗΜΟΥΣ ΤΗΣ ΔΙΜΝΟΘΑ-
ΛΑΣΣΑΣ», στον Ποιητή τους.

Πλατιά είν' ή λύρα που άνηχσει στο ρηθασμένο τόπο
γοργά άναφάνει ό νέος σκοπός μιιά λιοθρεμμένη Έλλάδα.
Κόσμος πολής που φρύγεται στον κουρνιαχτό της σιράτας,
ήσκιος δέν έχει να σταθί και πέτρα να καθίση,
τόν θλίβει ή λείψα του νερού. Μά έδώ ή άνάβρα πλούσια,
κάνεις δε νοιώθει την πηγή τάρθη να ξεδιψάση.

Τραγουδιστή με τόνειρο, μάγε με τη φωνή σου,
παλεμιστή με την ιδέα, παιδι με την άγάπη,
με το θυμό σου χαλαστή, με το ρυθμό σου πλάση,
σου τον πύργο που ύψώσες ποιός άλλος έχει στήσει
στης Ρωμοσύνης την καρδιά, με φτέρη του Έλικώνα ;
Πλατιά είν' ή λύρα σου, πλατι το φέγγος του σκοπού σου
κ' ή σάρκα του πανάρχαιου, της πρωταγάτης πρότος.
Σάλπιγγα ό νούς σου, κ' ή ψυχή οά μουσική φλογέρα,
μιιά συνηχία πολυόργανη του λογισμού σου τάνθη
και μι' άστραπή στα δάχτυλα του σίχου το χροιάφι...
Κρατῆς τη βοήλλα μιās φυλής, τά λείψανα μιās πίστης,
και λειτουργός μοναχικός μες στής ζωής το δρόμο
την καταφρόνια του δειλοῦ και του νεκρού της σκέψης
τραβῆς, κ' ή δόξα ή ζουλενή σιμά σου πιο τρανάνει.

Ή Κασταλία, είν' ό λαός το κροστόταλο νερό της
ή θεία ή βροση δέν κυλά ό έποιον μαρσά της λάξη.
Τό ήπιος γιατ' είσαι διαλεχτός, γιατ' είσαι άπό το γένος

που την Έλλάδα άνάστησε, μισοβησμένη σπίδα.
Πρώτος στρατιώτης και ήρωας του λογισμού, στίς μάχες
ψηλά ή ρομφαία του ποιητή που πιο άπ' τη σπάθα κόβει.
Όμως και πάντα ειρηνικός, με την αγαθοσύνη
της στήσεως γνώσης, της βαθιάς ματιῶς του δικαιοκρίτη,
διαβαίνεις μες ατά δειλιρά τους χλοισμένους δρόμους
που σιεφανώνουν γύρασε την άνοιχτήν Άθήνα.
Με το ραβδί σου ταπεινός περνής, μά θιαν οι άχιτίδες
του ήλιου οι σιερές φίλων τη γίς, στη γαλήνη μορφή σου
πλήθια τά βέλη ό Άπόλλωνας ρίχνει και σημαδεύει,
ξανά, ή λαχτάρα του θεού, τη λυρική άρμονία
να ίδης μ' δλάνοιχα παριά στους κόσμους ταξιδεύτρα.

Μέσα σου κλείς ασώπαστο της θάλασσας το βόγγο,
μά της πατριδας λιμνης σου την ήμερη λαχτάρα
στη θέλησή σου άναζητῆς κι όλοένα συντηχάνεις.
Ή γίς του μαρουτιού, ό ρηχίς, οι βαλτωμένοι μώλοι,
τ' άδρό κατά ή Ρούμελης, ό ήσκιος του Μπαίρον, κι όλο
το Μισολόγγι, άθάνατο, με δυό κορῶνες δόξα
ή μιιά το είκοσιένα τον, την άλλη σου του φέρνει...
Στο έρημικό άκροθάλασσο, καιρούς και χρόνια πίσω,
που λιγοστές ψαράδικες καλύβες το θριοζώναν,
ήρθε νάράξη ένας σοφός που είχε το νου δειμένο
με τά παρθένα γράμματα των παλαιών Έλλήνων.
Τό γένος του έχει γένος σου κι άκούς με τόνομά του...
Ποιός άέρας να τον έφερε ; Ποιά κάστρα ή ποιιά παλάτια
να του μυρώσαν την ψυχή με τη χαρά της γνώσης ;
Ποιά λαύρα να τον έκαψε, χῶμ' άρμυρό, για σένα ;
Σταίνει μονάχος το σκολεϊό, και τ' άργαστήρι βγάνει
το φῶς που λάμπει και που καίει και τις καρδιές φουρνώνει.
Μες στο πηχτό τρισκότιδο χάραμα αύγῆς το πρώτο,
μήνημα άγνό μιās λευτεριάς κι άνοσοβιλία ενός Μάη.
Του πρόγονού σου τη σιέρα, συγκαιρινῆ λυράρη,
κρατώντας μες στο χέρι σου ένα δροφικό καμάκι,
τη λειτουργῆς, τη χείρσαι, τη ζῆς, την άνυψώνεις.
Πιάνεις τ' άγνά, τά ευγενικά, την άδολη την πίστη,
της άρετής την όμορφιά, τον πόλεμο τον άξιο,
κι αϊώνια τά ξεπροβοδῆς στο σίδερο του σίχου
άναστημένα, άρματωτά, κυματιστά, καμάρι,
εύφες που πῆν στην έκκλησιά, καρῆβια του πλάγου.

Της Μούσας ύποταχικός, της λιμνης σου άποκαλδι,
του κάμπου ζώντας τη ζωῆ, μά τά βουνά διψώντας,
τον ύμνο ύψώνω προς έσέ. Της άγγελιάς στεφάνι
στο μέτωπό σου το πλατι με σέβας άπιθώνω
και δάφνης του Άσπροπόταμου σου φέρνω, και του έλάτου
κλαδιά, ψηλά άπό το βουνό του Βελουχιού κομμένα...
Κάτου άπό τά φτερούγια σου, αϊτέ, που ή τρικυμιά τους
για με πιο τρισμακάριστη κάθε Όλυμπον γαλήνης,
ρίχνω το σπῆρο που έφερα, κι ά γύρης, βλόγησέ τον
για να φτερῶση με του ήλιου τη θέρμη, και χαράς τον
άξια τά ρόδα τά λερά ή μπόρεση του ά δώση.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΤΑ «ΔΥΟ ΑΔΕΡΦΙΑ, ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

Ἄργα τώρα εἶχα τὴν εὐτυχία νὰ λάβω καὶ νὰ διαβάσω τὰ «*Δυὸ ἀδέρφια*» τοῦ Ψυχάρη, ποὺ τυπώθηκαν ἐδῶ καὶ κάμποσους μῆνες. Ἄργα γράφω καὶ τὴν ἐντύπωσή μου γιὰ νὰ δημοσιευτεῖ στὸ «*Νουμά*». Ἀφάνταστη ἡ ὁμορφιά εἶναι τοῦ ρομάντζου αὐτοῦ τοῦ λατρευτοῦ, ἀφάνταστη κ' ἡ δύναμή του. Θάθελα νὰ παρακινήσω ἕσους μπορῶ, νὰ τοὺς πείσω νὰ τὸ διαδώσουν, ποδοπατώντας πρῶτα κάθε ἀχρεία πρόληψη καὶ κάθε ἀνήθικο προσωπικὸ πάθος, γιὰ ν' ἀπολάψουν ρομάντζο γραμμένο στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα, γιὰ νὰ χαροῦν τὴ δημιουργία του, καὶ νὰ κρίνουν ἀποτελεσματικὰ καὶ μιὰ γιὰ πάντα ἂν ὁ Ψυχάρης εἶναι μεγάλος ἢ ὄχι.

Τέτιος εἶναι ὁ ἐνθουσιασμός μου ὕστερ' ἀπ' τὴν ἀνάγνωση τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, ποὺ πρῶτ' ἀπ' ὅλα, ἔχω διάθεση νὰ προξενήσω μιὰ χαρὰ καὶ γὼ στὸν ἴδιο τὸ συγγραφέα, στὸν ἴδιο τὸν ποιητὴ, γιατί θὰ ἐξομολογηθῶ μπροστὰ στὸ κοινὸ μερικὰ πράματα ποὺ θὰ τὸν κάνουν ν' ἀπορήσει καὶ νὰ χαρεῖ συνάμα.

Ἄν δὲν εἶχε γραμμένο ὁ Ρήγας Γκόλφης ἀρθρο ἐνθουσιαστικὸ καὶ ἀναλυτικὸ γιὰ τὰ «*Δυὸ ἀδέρφια*» θ' ἀπλωνόμουν σήμερα ἔστω καὶ ἀργὰ γιὰ νὰ γεμίσω δλόκληρες κόλλες χαρτί. Μ' ὄλον ὅπου ἀργὰ δὲν εἶναι ποτέ γιὰ τέτοιο βιβλίον. Τὰ ἄρθρα κ' οἱ μελέτες ποὺ θὰ γραφτοῦνε γι' αὐτό, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ ὑπολογίσει ἀπὸ σήμερα.

Λοιπὸν ἐγὼ δὲν τὸν ξέρω καθόλου τὸν Ψυχάρη. Τὸ ἔργον του μόλις τὸ μαντεύω σήμερα ἀπὸ τὰ «*Δυὸ ἀδέρφια*», ποὺ διάβασα. Ἄλλο ἀπὸ τὸ «*Ταξίδι*» καὶ ἀπ' τὸ στερνὸ τόμον τῶν «*Ρόδων καὶ Μήλων*», γιὰ τὸν ποὺ τοῦ ἔγραφα καὶ γράμμα μου πρόπεροι καὶ ποὺ ἴσως νὰ μὴν εἶναι καὶ ἀπ' τὰ καλύτερά του, γιατί δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἀφήγησις — ἂν θυμᾶμαι καλὰ — τῶν γεγονότων τῆς μακαρίτισσας βούλης τοῦ Μαυρομιχάλη, ἄλλο βιβλίον του δὲν ξέρω, ἄλλο ἔργον του δὲν κατέχω.

Ἐμένα θλίβει αὐτό, ἐκεῖνον πρέπει νὰ τὸν χαροποιήσῃ. Γιατί θὰ δεῖ πῶς ὅταν τὸν διαβάσουν θὰ τὸν ἀγαπήσουν ὅλοι καὶ θὰ τὸν θαμάσουν, ὅπως τὸ κάνω σήμερα ἐγὼ. Ἐγὼ ποὺ ἔγραφα τόσα βιβλία στὴ γλῶσσα μας, ξεμυστηρεύομαι τὴν ἀλήθεια πῶς δὲν τὸν ξέρω. Ἄς φανταστεῖ τώρα τινὰς ὅλο τὸ πληθὸς αὐτοῦ κάτου, ποὺ φωνασκεῖ καὶ ξελαρυγγιάζεται ἐναντίον του. Ἄς φανταστεῖ ἂν διάβασε ποτέ Ψυχάρη, ἂν μελέτησε σοβαρὰ ἕνα ἔργον του, ἂν τὸν μυστίστηκε κἄνε, ἂν ἔχει τὴν πιδ παραμικρὴ ἰδέα γιὰ τὴν ἐργασία του.

Στὸν «*Δικρίτα*» ἔγραφα ἐναντίον του. Ἐναντίον τῆς «*Ἀπολογίας*» του. Φυσικὸ λοιπὸν πῶς διάβασα τὴν «*Ἀπολογία*», πῶς ξεφύλλισα τὸ βιβλίον. Τίποτ' ἀπ' αὐτά. Διάβασα... ἔρριξα μιὰ ματιὰ σὲ δυὸ κατεβατὰ του, σὲ δυὸ στήλες του τὸν καιρὸ ποὺ δημοσιεύθουν στὸ «*Νουμά*», εἶδα δυὸ τύπους λέξεων ποὺ μεὺ χτύπησαν ἄσκημα, μόρφωσα ἀμέσως τὴ γνώμη μεὺ καὶ τὸν χτύπησα.

Ν' ἀδικήσω γι' αὐτὸ τὸν ἑαυτὸ μου θῆναι πολὺ. Παῖδι εἶμιον τότε καὶ ἀπὸ τί περιβάλλον βγαλμένο. Τί ἐποχὴ κακοβίτικη, τί ρέμα ἐναντίον τοῦ Ψυχάρη! Τί κύκλον πνευματικόν, καὶ τί παρέα μὲ νέους πασαλειμένους μὲ λίγ' ἀπ' ὅλα ποὺ ξεσπάθωναν νὰ ἐπικρίνουν τὸ ἔργον του, γιὰ νὰ τοῦ ἐμποδίσουν τὴν κυκλοφορίαν του, νὰ τοῦ στενέψουν τὰ σύνορά του, γὰ τὸ πνίξουν ἂν εἶταν δυνατό, νὰ τὸ στραγγαλίσουν, νὰ τὸ ἀφανίσουν, νὰ τὸ συντρίψουν. Μὲ τὸ καντάρι οἱ ἔπαινοι καὶ τὰ χειροκροτήματα λοιπὸν γι' αὐτούς, ἀπὸ τοὺς φαρισαίους τοὺς πιδ ἠλικιωμένους ποὺ μᾶς φάνταζαν ἐπιτέλους γιὰ κάτι ἐκεῖνον τὸν καιρὸ καὶ δὲ βγήκαν ὅλοι τους παρὰ κούφιοι, ξεγάνωτοι τεκενέδες. Ἔσθυσαν, ὅπως λέει ὁ Ψυχάρης στὰ «*Δυὸ ἀδέρφια*», σὴν τὰ κερὶ τὰ κίτρινα μπροστὰ στὸ φῶς τῆς ἀγάπης.

Εἶχαμε καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ μακαρίτη καὶ λιγὸζωου Καμπύση. Πόσοι νέοι δὲ θαμπώθηκαν ἀπ' τὸν ἐφήμερον ἠέρυβον ποὺ ἔκανε χτυπώντας τὸν Ψυχάρη! Γιατί χειροκροτοῦσαν οἱ φαρισαῖοι, ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά. Κ' εἶχαν καὶ τὴ λογικὴ τους πλέξει. Τὸν Ψυχάρη χτυπᾶ, ἀρα εἶναι κάτι!

Αὐτὸ παθαίναμε ἐμεῖς τότε καὶ αὐτὸ παθαίνουν σήμερα οἱ πιδ νέοι. Γυρεοῦν ν' ἀκουστοῦνε μὲ τὸ στανίδ χωρὶς νὰ ξέρουν πόσο κακὸ καὶ ὀλέθριον πρᾶμα εἶναι ἡ ἀνυπομονησία. Ἐπειτα ὁ νέος συγκινιέται περισσότερο ἀπὸ τ' ἀτέλειωτα ἔργα, τὰ συντριμένα δῆθενε καὶ τ' ἀκάμωτα, παρὰ τὰ τελειωμένα καὶ τὰ μεγάλα. Ἀπὸ τ' ἄρρωστα παρὰ ἀπὸ τὰ γερά. Ἀπὸ τοὺς ψευτορωμαντισμοὺς παρὰ ἀπὸ τὴν θροφή τὴν πνευματικὴν τὴν ὄριμη, τὴν ἀκνισμένην, τὴν κατασταλαγμένην.

Εἶναι ντροπὴ νὰ τὰ λέει κανεὶς, ὅμως ἡ εὐκρίνειά μου θὰ ὠφελήσῃ μερικοὺς νέους γιὰ νὰ τὰ ζυγίσουν τὰ λόγια μου. Ἄς ἀνοίξουν τὰ μάτια τους καλὰ καὶ ἄς δοῦν βαθιά, ἀπὸ τί συμφέρον μερικοὶ παρακινιοῦνται νὰ εἶναι πολέμιοι τοῦ Ψυχάρη, ποὺ ἀντιπροσωπεύει σήμερα στὴν Ἑλλάδα, ὅτι γερὸ καὶ ἀληθινὸ καὶ ἀσακάτευτο ὑπάρχει μέσα στὸ ἔθνος. Ἐμένα τουλάχιστον μεγάλως εἶναι ὁ μεταγνώμης μου ποὺ δὲν ἐσύμπραξα ὡς τὰ τώρα πιδ θετικὰ γιὰ τὸ ξάπλωμα τῆς ψυχαρικῆς ἰδέας ποὺ συνταυτίζεται ὀλίγετα μὲ τὴν ἰδέαν τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ὁμορφίας.

φιάς. Όχι μόνο με τὰ ἔργα μου τὰ δημιουργικὰ πού εἶναι εὐτυχῶς καθάρια δημοτικιστικά καὶ κατὰ συνέπεια Ψυχρικά, μὰ καὶ μ' ἄλλη μου τὴ ζωὴ ἐκόμα,

Μὲ συνεπήρανε τὰ «*Δυὸ ἀδερφίω*».

Ὁ Ἑφταλιώτης σ' ἓνα ἀπ' τὰ τελευταῖα φύλλα τοῦ «*Νουμά*», ρίχνει στὰ πετχτὰ ἓνα ἄρθρο του καὶ μᾶς συμβουλεύει ἐμᾶς πού γράφουμε, ν' ἀφήσουμε παράμερα τὰ σύννεφα καὶ τὰ παραμύθια καὶ νὰ κοιτάξουμε κάπως καὶ τὸ μυθιστόρημα. Ποιὸς δὲν τὸ θέλει τάχα καὶ ποιὸς δὲν τὸ φιλοδοξεῖ; Μὰ τὰ κότσια ἄλων μας δὲν εἶναι φαίνεται γιὰ τὸ εἶδος αὐτὸ τὸ πιδ ὄριμο τῆς Τέχνης. Προϋποθέτει κάποια ἀκμὴ τῶν γραμμάτων, κάποιο πολιτισμὸ καὶ κάποια μόρφωση πού δὲν ἀποχτιέται μονάχ' ἀπ' τὰ βιβλία, μὰ προπάντων ἀπ' τὰ ταξίδια. Ἀπ' τὴ σπουδὴ τῶν ἡθῶν τῶν διάφορων λαῶν πιδ πολιτισμένων ἀπ' τὸ δικὸ μας, ἀπ' τὸ γνῶρισμα τῆς ψυχῆς τῆς Ἰδίας ἔθνους, ἀπ' τὴ συγκριτικὴ μελέτη, ἀπ' τὴν ταξινομήση ὑστερὰ ἓνα σωρὸ πραιμάτων καὶ γεγονότων, ἀπ' τὸ μπόλιασμα, ἀπ' τὴν ἐπίδραση.

Κι ἂν τὸ καταφέρει σήμερα ὁ Ψυχάρης με τὴν τέχνη, με τὴ δύναμη τὴν ὑποταγμένη, με τὴ συμμετρία πού ἀπαιτεῖ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς λογοτεχνίας, τὸ καταφέρει ἀκριβῶς γιὰ τοὺς λόγους αὐτούς. Ἄν ἔμεινε στὴν Πόλη ἢ στὴν Ἀθήνα, ἂν δὲν ταξίδευε, ἂν δὲν ἔδλεπε, ἂν δὲ μαυλοῦσε σὰ μέλισσα ἀπὸ τὰ λουλούδια τοῦ πολιτισμένου κόσμου τὸ χυμὸ τους, ἔστω τότες καὶ νὰ κατόρθωνε κατιτίς περισσότερο ἀπὸ ἓναν Παπαδιαμάντη, πάντα πιδ στενὰ θ' ἀντίκρυζε τὰ γύρα του ὡστόσο, παρὰ καθὼς τ' ἀντικρύζει σήμερα πού καταστάλαξε μέσα του τόση μάθηση, τόση σπουδὴ, τόση ζωὴ.

Δύσκολα θὰ ξέβγαينه ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς ἡθογραφίας. Δύσκολα θὰ περιγράφε τὰ πρόσωπα πού περιγράφει σήμερα, ἀγναντεύοντάς τα ἀπὸ ἀψηλά, με βλέμμα βαθιόρημο, ἀητήσιο. Δύσκολα θὰ τ' ἀρπαχνε με τέτοιο τρόπο σοφὸ καὶ θὰ τάντυνε με τὸ φῶς τῆς Ἰδέας, νὰ τὰ ἐξαυλώνει, νὰ τὰ μεταμορφίσει σὲ σύμβολα.

Γιατὶ τί πιδ μοναδικὰ σύμβολα ἀπὸ τοὺς ἥρωες τῶν «*Δυὸ ἀδερφίω*» τὸν Ἀστρά καὶ τὸν Ἀστέρη, πού θυμίζουν ἀθελα ὀμηρικοὺς ἥρωες, τοὺς δυὸ Αἴαντες;

Ἦρωες κι αὐτοὶ ἐνὸς τρωϊκοῦ πολέμου τοῦ πολέμου τῆς Ζωῆς μέσα στὴν πιδ κρίσιμη φάση του, πού βρισκεται σήμερα στὴν Ἑλλάδα. Ἑλληνας κι αὐτοί, Δαναοὶ κι αὐτοί, Ρῶμοι κι αὐτοί, πολεμοῦνε

με τοὺς Τρῶες, πολεμοῦνε με τοὺς βαρβάρους γιὰ τὴν Ἑλένη, πού τὴ νοιούθεις σὺν τὸ μεγάλο ἄσπρο πουλὶ νὰ πετᾷ ἀπάνω ἀπ' τὸ ρομάντζο καὶ νὰ τὸ ἱσκιώνει, τὴν Ἑλένη τὴν Ἀγάπη — τὴν ἀγάπη τῆς Ἀγάπης καὶ τὴν ἀγάπη τῆς Μούσας.

Ἀπ' αὐτοῦ πιάνω ἐγὼ τὴν ψυχὴ, τὴ βάζω, τὴν κεντρικὴ γραμμὴ τῶν «*Δυὸ ἀδερφίω*». Ἀπ' αὐτοῦ κι ἀπὸ τίς δυὸ γυναῖκες πού παρουσιάζει ὁ συγγραφέας τόσο διαφορετικὲς μεταξὺ τους καὶ τόσο πανέμνοστες: τόσο ἡρωϊκὲς καὶ τόσο πένθιμες: τόσο γυναῖκες γήϊνες καὶ σαρκικὲς καὶ τόσο ἀγγέλισσες αἰθερόπλαστες κι οὐρανικὲς. Πλάσματα φαντασίας, ἀπὸ τὰ πιδ ζωηρά, τὰ πιδ πλούσια σὲ συμπαθητικὸτητα πού ἀνταμώνει κανεὶς στὰ μεγάλα τὰ ποιήματα πού μᾶς ἄφηκαν οἱ αἰῶνες. Ἡ Μυρτοῦλα κ' ἡ Φροσοῦλα.

Ἡ ψυχολογία τοῦ ποιητῆ δὲν ἔχει πιδ κρατημὸ. Ἰσως μάλιστα νὰ γίνεταὶ καὶ κάποια κατάρχηση. Πέφτει ἀπάνω τους καὶ τίς ξετύνει πλήρεια, τίς ξεγδέρνει γιὰ νὰ μᾶς δείξει τί βρῖσκεται κάτου ἀπ' τὸ πετὸ τους, τίς ξεκοκκαλιάζει: βουτᾷ στ' ἀπέδαθα τῆς ψυχῆς τους καὶ βγάζει τὰ πιδ ἀλάλητα μυστικά τους, σὺν κάποια κοράλια τὰ πιδ ἐλάχιστα, τὰ πιδ ἀσήμαντα, πού γίνονται ἄλλα σημαντικὰ καὶ βαθιόνητα: ἄλλα δένονται, ἄλλα μᾶς φέγγουν καὶ μᾶς φωτίζουν τὴν ἐσώτερη ὑπαρξὴ τῶν θυμάτων αὐτῶν τῶν αὐτοθέλων, πού θυσιάζονται σὺν ἀπὸ χρεὸς στὸ βωμὸ τῆς Ἀγάπης ἀπάνω, πού εἶναι ἢ ἀνανάκληση, καὶ τὸ ἀγτίφεργο τῆς Πατρίδας τῆς Ἰδίας. Καὶ νὰ τὸ μεγάλο σύμβολο τοῦ ποιητῆ, τὸ διάφανο καὶ βαθιόρημο.

Γιατὶ τί ρόλο παίζει τάχα πιδ ἡ Μυρτοῦλα στὴν Ἅγια Μαύρα ὅταν κηρύχνει στὸ λατρευτὴ τῆς τὸ βαγγέλιο τῆς Ἀγάπης; Μέσα ἀπ' τὰ βαθιὰ τῆς γῆς πού ξεπετιέται ἀλαφροσκιωτο καὶ δοξασιμένο φάντασμα, μιλεῖ με τὸ στόμα τῆς Ἰδίας τῆς Πλάσης καὶ μᾶς συγκοινωνε με ἄλλα τῆς τὰ στοιχεῖα. Γίνεταὶ Λάουρα, μὰ μιὰ Λάουρα ἑλληνικὴ καὶ γλαυκομάτα, πλατυμέτωπη καὶ ἀντριόψυχη πού φουστὴ τὴν ἀγάπη ὀλόγουρα κ' ἐμπνέει τὴν ἀγάπη τῆς Ἀγάπης, μὰ καὶ τῆς Πατρίδας καὶ τῆς Οἰκουμένης ἀλάκερης.

Κι ἀδυσώπητη ἡ ψυχολογία τοῦ συγγραφέα. Δὲν ξεκουράζεται. Τὴν ἀνάσα τῆς δὲν παίρνει οὔτε στιγμή. Τίποτα δὲν τῆς ξεφεύγει. Κρατᾷ στὴν ἀπλοχεριά τῆς ἄλλο τὸ ἔργο, ἐνῶ στὸ ἄλλο τῆς χέρι νιστέρει κρατᾷ γιὰ τὴν ψυχολογικὴ ἀνατομία πού κανεὶ, καὶ ματώνει ὀλοῦθινες ἀλύπητα νὰ πονέσει τὸ ἔργο κατὰδαθα, γιὰ ν' ἀναβρῦσουν ἄλλες οἱ φωνὲς του, ἄλλοι οἱ καημοὶ του, ἄλλα του τὰ μυστήρια, ἄλλα του τὰ αἰσθήματα, τὰ πιδ βαθιὰ, τὰ πιδ ἀρμονικὰ, τὰ πιδ τέλεια.

“Όμως ή Πόλη κι ή ‘Αθήνα σύγκαιρα τί ιδέες μάς ξυπνοῦν! Τί δέσιμο τεχνικό κι ἀμίμητο τῆς νεο-λευτέρωτης και τῆς σκλάβας ‘Ελλάδας! Τί σύγκριση μεταξύ τους, στά ἐλαττώματα και στά προτερήματα τους, στά ἔθιμα και στή ζωή τους. Και πλάι δυό νησιά, δυό ἐρημητήρια, δυό ἐξαγνισμοί, δυό τάφοι και δυό καθαρτήρια, ή Πρίγγηπο κ’ ή ‘Αγία - Μαύρα!

Τό ἔγραφα κι ἄλλοῦ κάποτε και τὸ συζήτησα μέ πεποίηση μ’ ὄσους ἔχουν τή γνώμη τοῦ κ. Σκληροῦ πῶς σήμερα δέν μπορεί νά βγεῖ μυθιστόρημα ἀπ’ τήν ‘Ελλάδα. Μπορεῖ και παραμπορεῖ μάλιστα. Μόνο χρειάζεται αὐταπαρνήση, μόρφωση και ταξίδι. “Όμως ποιός ἀπ’ τοὺς ἀπελπισμένους καρενόβιους (ὅπως αὐτοτιτλοφοροῦνται) δικούς μας, τολμᾷ νά σα-ξιδέσει; “Ενας δημοσιογραφάκος ἐπήγε γιά λίγους μήνες στήν Πάτρα νά ἐργαστεῖ κ’ ἔγραφε στήν ἐφημερίδα του νοσταλγικά ἄρθρα γιά τήν ‘Αθήνα, σά νά βρισκόταν τουλάχιστο στή Σιδηρία ἐξόριστος!

Βέβαια τὸ ρομάντζο ἀπαιτεῖ μεγάλα γεγονότα κοινωνικά και μεγάλα ρέματα ζωῆς· ὅμως δέν ἐρ-χεται μονάχο του νά μάς βρεῖ. “Εμεῖς χρειάζεται νά φάξουμε νά τὸ βροῦμε. “Αν δέν ἀρέσουν, ἂν δέν ἱκανοποιοῦν, ἂν δέν ἐμπνέουν τὰ θέματα τῆς ‘Αθή-νας, τὸ γυναικίκο τὸ ζήτημα λόγου χάρη, ὄχι πιὰ στήν ξεθυμασμένη ἀντίληψη τῆς τιμῆς, μὰ σὺ ἀξιο-θρήνητο ζήτημα τῆς σκλαβιάς τῆς και τῆς μούχλας τῆς πού τὴν κάνει νά μείνει γεροντοκόρη σέρνοντας μαζί τῆς ἀπὸ ἐγωϊσμὸ και τ’ ἀδέφια τῆς και γινόμε-νη αἰτία τοῦ σβύσιμου τῆς γενιᾶς τῆς και τῆς φαιμελιάς τῆς (*), ἄς θγοῦνε πιὸ ἔξω, ἄς ταξιδέψουν λιγάκι στήν Πόλη, στή Σμύρνη, στή Θεσσαλία. “Η Πόλη πρὸ πάντων τί θησαυροὺς δέν κρύβει; Ποιός θά μπορέσει τάχα ν’ ἀποκρυσταλλώσῃ σὲ σελίδες τὴ μεταβατικὴ και μυριοκίνητη κατάσταση πού δια-δαίνει ὕστερα ἀπ’ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ συντάγματος;

Τὴν ιδέα μου αὐτὴ μοῦ τὴ δυναμώνει και τὸ ἔργο τοῦ Ψυχάρη. “Η Πόλη τὸ γέννησε κ’ ή Πόλη χάρισε τὸ πρῶτο ὄλικὸ γιά τὴν οἰκοδομὴ του. Γιά τοῦτο κι οἱ Πολῖτες πρῶτοι θάπρεπε νά διαβάξουν τὸν Ψυχάρη, νά περηφανεῖονται πού ἔχουν τέτιο με-γάλο συγγραφέα και νά πασιλίζουν νά τὸν ἐπιβάλλουν και σὲ μάς τοὺς ἐλεύτερους. Δυστυχῶς γίνεται τὸ ἀ-νάποδο πρὸς ντροπὴ τῶν Πολιτῶν. “Όπως ἔγινε και μέ τὸ Ρουσσώ. Πρῶτοι οἱ συμπολίτες του τὸν ὄχτρεῦ-τηκαν.

(*) Τὸ σοβαρὸ αὐτὸ ζήτημα τὸ ἀνακίνησε ἄλλοτε στήν ‘Ακρόπολη» ὁ κ. Χαλκοκοντύλης και τὸ ἐξακολούθησε ὁ κ. Συνοδιός.

“Όταν συλλάβουμε πιὰ τίς γραμμὲς αὐτῆς τοῦ ἔργου, συλλαβαίνουμε και τὸ σκαρμὸ του ἀλάκαι-ρο. “Όλα τ’ ἄλλα, ἐπεισοδιακὰ μ’ ἀπαραίτητα γιά τ’ ἀ-νάγλυφα και τὰ πλουμῖδια τοῦ οἰκοδομήματος.

Δὲ μοῦ ξεφεύγουν βέβαια κ’ οἱ γυναικὲς τῆς Δύ-σης οἱ πολιτισμένες· αὐτὰ τὰ μυριστικά ἐδελδάτς τῶν ‘Αλπεων· ή γερμανίδα κ’ ή ἐγγλέζα, οἱ παριζιάνες κ’ ή βενετσάνα πού ὁ ‘Αστράς τοὺς παίρνει τὸ φιλί-τους, τὸ ρουφᾷ μεθυσμένα, τὸ ἀφίνει και καταστα-λάζει μέσα του, μετουσιώνεται σὶν ψυχὴ τοῦ πού τὴν ἐξευγενίζει, τὴν ὠραίζει, τὴν προπαρασκευάζει τέλος γιά τὴν ἀγάπη τὴν τελευταία, τὴν ἀγάπη τὴν ἀριστουργηματικὴ, τὴν ἀπέθαντη και προσδοκού-μενη, πού θάκολουθήσῃ τὸ δίχως ἄλλο, πού θά συμ-βεῖ στερνὴ βολὰ σὰ μαγευτικά, τὰ λάλα, τὰ βλο-γημένα νησιὰ τῶν δυό ἄκρων τῆς Ρωμιούσνης· στήν ‘Αγία-Μαύρα και σὺ τὸ Νησί. Στὸ νησι τὸ λεύτερο και πού δὲ γνώρισε ποτές του τὸ βάρβαρο κι ἀνήκει πιὸ πολὺ στή Δύση παρὰ στήν ‘Ανατολή, και τὸ νησι τὸ σκλάβο και τουρκοπατημένο πού ἀσύγκριτη εἶναι ή φυσικὴ ὁμορφιά του.

‘Αφίνω παράμερα τώρα τὴ δρᾶση τοῦ πολιτι-σμένου, τοῦ ὠριμου, τοῦ ἀκμαίου ‘Αστέρη πού φι-λοδοξεῖ και φλέγεται σὶν ἄλλο; Περικλῆς ἔναν και-νούργιο Παρθενῶνα νά καταπιαστεῖ νά ὑψώσῃ σὰ ἐλληνικὰ τὰ χώματα, αὐτοῦ πού φυτρώνει τὸ δέν-τρο τὸ παλλαδικὸ μέ τὰ διάφανα φύλλα του και πού ζεῖ ή ψυχὴ τῆς ὠραίας και προστατεύτρας Θεᾶς. “Όμως οἱ ἄνθρωποι πού ζοῦν ἀνάμεσα εἶναι ναί, νεολευτέρωται, μὰ ἀσκλάβωται δέν εἶναι ἄλλοι-μονο.

Σκλάβοι σὰ πάθη τους και σὰ μίσση τους, σκλά-βοι σὶς μικροκακίες τους, τίς μικροφιλοτιμίες τους, τοὺς φτόνους τους, τίς κακεντρέχειες τους. ‘Αντίς νά συνεργαστοῦνε μέ τὸν ‘Αστέρη, ἀντίς νά τὸν συντρέ-ξουν, νά χτίσουν τὸ ἔργο τοῦ Ξαναγεννημοῦ, νά ξε-σκλαβώσουν τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ, νά τὸν σύρουν ἀπ’ τ’ ἀνήθικα ἀρπάγια πού τοῦστησεν ὁ κομμα-τάρχης ὁ πόρνος κ’ ή ἄτιμη συναλλαγὴ, πού τέλεια συμβολίζονται κιάλας μέ τὴν ‘Ασπασία και μέ τὸν ἄντρα τῆς, τοῦ στήνουν χίλια ἐμπόδια, χίλια προ-σκόμματα, χίλιες δυσκολίες, πού εἶναι τιποτένιες και γι’ αὐτὸ ἀσπετελεσματικές γιατί κινοῦν τὴν ἀηδία και τὸ σιχαμὸ, τὸν συκοφαντοῦνε στήν κοινὴ συνεί-δηση ὡς ἐπικίντυνο κι ὡς ἀνθεθνικό, και μὰ πού καταφέρνουν νά τοῦ βγάλουν τέτιο ὄνομα, τοῦ γυ-ρίζουν τίς πλάτες και τὸν ἀποφεύγουν, ἄλλοι ἀπὸ μῖσος μὰ και κάποιοι ἀπὸ τὸν ἀνήθικο φόβο πού νοῦθ-θουνε. Κ’ εἶναι οἱ στερνοὶ ἴσα ἴσα, αὐτοὶ πού πιὸ νέοι και συνεπῶς πιὸ γενναῖοι, πιὸ ἀληθινοί, μοιρά-ζονταν τοὺς πόθους και τὰ μεγάλα ἰδανικὰ του.

Πιὸ τσουχετήρῃ, πιὸ δίκανη σάτυρα δὲν ἔγινε ἀκόμα γι' αὐτούς. Ὅμως κι αὐτοῦ ἀκόμα ἡ Ἀγάπη παραστέκεται κ' ἡ Συμπονιὰ τοῦ Μεγάλου. Δὲς και σέβεται ἀκόμα και τὸ νικημένο ποῦ ἔπεσε συντρίμμα μπρυστά του. Γι' αὐτὸ και τὸ ἔργο γίνεται πιὸ σπαραχτικό, πιὸ τραγικὸ και πιὸ ἔθνικόν.

Ἄς ἀφήσω ἀκόμα παράμερα τὸ λυρισμὸ ποῦ τὸ θερμαίνει και τὸ ζωογονεῖ, τοῦ δίνει φτερά νὰ πετᾷ σέρνοντάς σε μαζί του, γιὰ νὰ σοῦ δείξει ἀπὸ τὸ ὕψος ὁμορφιὰς ἀφάνταστες, ποῦ σοῦ γεννοῦν μεθήσια, καρδιοχτύπια και ἱλιγγους πρωτογρήκτους. Ἄς ἀγῆσω τις περιγραφὰς ποῦ μόνο ἓνας Μπαϊκλιν ἢ ἓνας Σεγκαντίνη μπορεῖ νὰ ζωγραφίσει. Ἡ ἀρχὴ τοῦ Ε' κεφάλαιου λ. χ. *στὸ Νησί*, τοῦ ΙΘ' *στὸ μνημα τῆς Μαδουρῆς*, ὡς τῆ *σελίδα 403*, ἡ σκηνὴ τοῦ πνιγμοῦ τοῦ Ἀστρά κ' ἄλλου κι ὀλοῦθε σ' ἔλο τὸ βιβλίο, ποῦ εἶναι γεμάτο ἀπὸ εἰκόνας τέτοιες και ζωγραφιὰς διάφανες και χτυπητῆς, θολῆς και παράξενες, γλυκῆς και πονεμένες, φευγαλέες κι ἀσάλευτες κι ὅπως ὁπρτίζει ἡ στιγμή.

(Συνὸλο φύλλο τελιώνει) ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΙΤΑΛΙΚΑ ΠΕΖΑ ΤΟΥ ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

LA MADRE GRECA

Στὴ Δρακετηρίδα τοῦ «Νουμά»,
τιμὴ τ. ὀ πρωταγωνιστῆ κ. Δ.
ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ, τ' ἀφιερώνω.
Ν. Σ.

Ἄκίνητο κρεμασμένο δίπλα στὴν κούνια σου, ὦ παιδί μου, εἶναι τὸ Σπαθί, ἀλλὰ τὸ χέρι ποῦ τὸ ἔφερε πρὸς τὴ Νίκη δὲν εἶναι ἐδῶ πιά. Lunga è la fossa che mi coperse l'amato Gigante «Μακρὸς ὁ λάκκος κ' ἀνοῖξε και κλεῖ τὸ Γιγαντὰ μου». Τώρα χωρὶς τὸν ἀγαπημένο μου σὲ πεδιάδες και σὲ βουνὰ ἀναδίνουν οἱ καινοὶ ἀκατάπαντα τῶν ἀγῶνων τοῦ πολέμου και τῆς μάχης. Τὸ ἀμέριμνο σωματάκι ποῦ σπαράζει στὰ χέρια μου τώρα θὰ γίνεαι αὔριο ἢ κατευθεῖα δύναμη τοῦ Σκοποῦ και τῆς Σκέψης, κ' ἔτσι τὸ στήθος θὰ γειάνει ὀλοτελα γιὰ νὰ δεχτεῖ τὰ νέα χτυπήματα και τις σαίτιες τοῦ Περωμένου. Ἀστέρεφτη εἶναι ἡ φαρέτρα του, μα δὲ χτυπάει ὀλους. Βροχὴ τὰ χτυπήματα πέφτουνε κατὰ τ' ἀψήλος τῶν Δυνατῶν, ὅπου καρτερικὰ σὲ δαῦτα, δείχνουνε στὴ μάχη πὼς κατάγονται ἀπὸ γένος Θεῖο. Ὅ,τι και νὰ χάσει κανεῖς, τὴ χαρά, τὴν περιουσία, τὸ Βασίλειο, ὀλα εἶναι τίποτε, ὅταν ἡ ψυχὴ στέκει ὀλόρθη, ἀνίκητη. Αὐτὴ βλέπει ὀλοτρόγυρα τις ἐπι-

γειες καταστροφῆς και χαμογελά, οἱ καταστροφῆς πληθαίνουνε σιγὰ σιγὰ ἀπλώνονται παντοῦ, παντοῦ ὀσαμε τὸν τάφο. Κ' ἐκεῖ μέσα στὰ ζοφερά τάρταρα τῆς στάχτης και τοῦ χαμοῦ φυτρώνει κι' ἀνθεῖ τὸ λουλούδι τοῦ Ἰλισσοῦ

Κάνε γλήγορα ἀγαπημένο βάρος τοῦ στήθου και τῆς ἀγκαλιᾶς μου, νὰ γίνεις βάρος κι' ὀρημὴ φοβερὴ ἐκεῖ ποῦ οἱ χεῖμαροι τοῦ ἔχτροῦ χυμᾶνε παφλάζοντας. Δὲ θ' ἀγκαλιάσει τὸ λαιμὸ μου τὸ μπράτσου σου, ἀλλὰ θὰ σύρει ἐκεῖνο...τὸ ξίφος τοῦ ἐξολοθρεφτῆ. Ἔτσι εἶναι οἱ δύνამες τῶν Περωμένων, ἀγκαλὰ μεγάλες και ὀταν ἀκόμη πέσει κανεῖς, στέκονται και μένουν ὀπως τὰ κινήματα τῆς κούνιας ποῦ σοῦ νανουρίζουν τώρα τὸν ὕπνο. Κάθε γλήγορα, παιδάκι μου, νὰ μεγαλώσεις, ν' αὔξῆνεις, γιὰτι ἀλλοιῶς θὰ ἀπομείνεις χωρὶς Μητέρα. Ἐγὼ θὰ αἰστανθῶ και θὰ κλείσω τὸ Σπαθί μέσα στὰ στήθια ποῦ θὰ βυζᾶξεις. Σημαῖα και Σπαθί. Ψυχὴ και Νίκη. Ἐγὼ αἰστανόμαι μέσα μου τὴν ψυχὴ τοῦ Πατέρα σου και εἶμαι ζωσμένη τὴν ἀντρεία ἐκατὸ Ἀμαζόνων. Ἀντρες ἢ γυναῖκες, κανέναν στὴ μάχη δὲ θὰ δειλιάσει. Γύρισε ἰδὲ τοὺς λάκκους—ἀλλὰ τί εἰμπορεῖς τώρα νὰ ἰδεῖς—ἀμέτρητοι λάκκοι εἶναι γεμάτοι ἀπὸ τὰ σώματα τῶν νεκρῶν μας, πέφτουνε τὰ σώματα, ἀλλὰ μένει ἢ Ἰδέα και ὀ σκοπὸς γιὰ τὴν Πατρίδα. Ὅλων τὰ στήθια μας ἀνασαίνουν μ' αὐτὸν τὸν ἴδιο παλμὸ ποῦ δαυλίζει ὀλοῦθε τὴν πάνδημη φλόγα τοῦ Πόλεμου. Τοῦ Πόλεμου ποῦ διαφεντέβει στεριάς και πελάγου ποῦ περιχαιδέβει και τριγυρίζει νανορίζοντας σε στὴν κούνια σου. Νανουρίζε το, κούνια μου χαρούμενη εὐχὴ και ἐλπίδα τοῦ Μέλλοντος. Μοῦ προσγελάει μὲ μακαριότητα ἢ τύχη γιὰτι τὴ στιγμή τούτη ἀνοίγουν κ' ὕψώνονται τὰ παραπετάσματα τῶν ἀγατημένων μου ματοκλάδων σου κι' ἀφίνουν νὰ διαφαίνεται τὸ χαμόγελο τοῦ βλέμματός σου, ἀβέβαιο και τρέμοντας φοβισμένο σὲ ὀλα γύρω, ἔξὸν πρὸς ἐμένα.

Ἐλα ἀκριβὸ βλαστάρι τῶν σπλάχνων μου. Θέλω νὰ μακρύνωμε μὲ μεγάλα βήματα γιὰ λίγες στιγμῆς ἀπὸ τοῦτο τὸ σπῆτι, γιὰ νὰ πᾶμε νὰ σοῦ ἀγγίσει τὸ μέτωπο ὀ καπνὸς τοῦ ἀγῶνα τῆς μάχης τοῦ πολέμου και γιὰ νὰ ἀναπνεύεις βαθιὰ και πλήθια τὴ μυρωδιὰ τῆς πυρωμένης μπαρούτης τοῦ ἐξολοθρεμοῦ . . .

ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΑΙΟΣ

ΒΓΗΚΕ ΤΟ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ
ΣΤΟΝ ΙΣΚΙΟ ΤΟΥ ΠΛΑΤΑΝΟΥ
(15 ΔΗΓΗΜΑΤΑ)

Και πουλιέται 5 ὀρ. στὰ Γραφεία μας.

(Γιὰ τοὺς συντρομητάδες τοῦ «Νουμά» ὀρ. 3. Στὸ ἐξωτερικόν, μαζί μὲ τὰ ταχυῶρ., ὀρ. 3,50).

ETTORE MOSCHINO

ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ ΚΑΙ ΙΖΟΛΔΗ (*)

(Τὴ στιγμή πού παρουσιάζεται ὁ ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ ἀπὸ τὴ μεγάλη θύρα τοῦ βάρους, ἡ Βραγγιάνα προσκλίνεται στὴ Ρήγισσα καὶ φεύγει ἀριστερά. Ὁ Τριστάνος μένει μὴ στιγμὴ ἀκίνητος στὸ κατώφλι.)

- ΙΖΟΛ. Ἔλα, γλυκὲ μου ἀφέντη· σὲ προσμένω !
- ΤΡΙΣ. Ρήγισσα ! μὰ γιατί μὲ λὲς ἀφέντη ; Δὲν εἶμαι γὼ ραγιαῖς σου καὶ βασάλλος ; ὁ δοῦλος ὁ πιστός, πού σκύβει ἔμπρός σου ; Καὶ σὺ δὲν εἶσαι τῆς αὐγῆς τὸ ρόδο, καὶ ὁ χρυσαϊτός, πού ἔχει θρόνι τὰ νέφρη ;
- ΙΖΟΛ. Ὁ χρυσαϊτός ἀστράφτει μὲς' στὸν ἥλιο, κ' ἐγὼ στὸν ἥσκιο γέρνω !
- ΤΡΙΣ. Λόγια ἀκούω παράξενα. Ποτὲ μὲ τόση πίκρα δὲ μίλησες. Μὰ τί καημός σὲ θλίβει ;
- ΙΖΟΛ. Μὲ θλίβει ὁ ἀέρας καὶ τὸ χῶμα τοῦτο καὶ τοῦ κορμιοῦ μου ἡ κούραση, — ἡ ζωὴ μου.
- ΤΡΙΣ. Δὲς με, κυρά, καὶ βάλε στὴ ματιὰ σου καὶ τὴν καρδιά σου. Τί σὲ βασανίζει ;
- ΙΖΟΛ. Φίλε μου, φίλε ! ὁ τρόμος ὁ δικός σου !
- ΤΡΙΣ. Κ' ἐγὼ ποιός εἶμαι, καὶ σοὺ φέρνω τρόμο ; Ἄνημερο θεριὸ μὲ βλέπεις νάμαι, ἢ μίμος μισερός, ἢ μὴν τὸ στόμα μοῦ γέμισεν ὁ βοῦρκος τῆς ἀμάρας ;
- ΙΖΟΛ. Ὅχι, τὸ στόμα σου εἶν' ἀγνό, καὶ σιέεται καὶ λάμπει στὸ κεφάλι σου τὸ κρᾶνος, σὴν πολεμῆς, ἴδιο τοῦ ἡλίου ἢ σφαίρα, καὶ δέντρο λιγερό μοιάζεις στὴν ὄψη. Μὰ σὲ τρομάζω, σὴν τὴν ὥρα πού εἶδα τὸ δυνατό μου θεῖό, τὸν Ἄμορολόδο, πεσμένο ἀπὸ τοὺς χτύπους τοὺς δικούς σου· καὶ στὸ τρανὸ του λείψανο σκυμμένες, ἐγὼ, ἢ μητέρα, κ' οἱ κοπέλλες ὄλες, τοῦ σκοτωμένου ψέλναμε τὸ ἐγκώμιο, καὶ λέγαμε : κατάρρα στὸ φονιά του !
- ΤΡΙΣ. Καὶ τώρα τί πηθεῖς ; Τὸ θάνατό μου ; Ἡ ἐκδίκηση ξανάβει τὴν καρδιά σου ; Ποιός σοὺ ἔσταξε φαρμάκι ; Μὴν τοῦ θειοῦ σου τάρχαϊο σπαθὶ ξεγύμνωσες, πού τόχε στοῦ δράκοντα τὸ αἷμα βουτηγμένο ;
- ΙΖΟΛ. Τάρχαϊο σπαθὶ κοιμάται μὲς' στὸ μνημα, στὰ στήθια τοῦ νεκροῦ σταύροβαλμένο. Μὰ τὸ τρανὸ του λείψανο διαβαίνει αἰώνια σὸννειρό μου, καὶ ὄψη ἀλλάζει αἰώνια· μὲ παγώνει, καὶ τριγύρω ἄπειρο πλῆθος πεθαμμένους βλέπω, καὶ σ' ὄλους μέσα — ὦ θλιβερῆ μου ἀγάπη ! — ἐσένα βλέπω μὲ γυρμένο στήθος νὰ μὲ θωρῆς γλυκά, καὶ εἶμαι ὁ φονιάς σου !
- ΤΡΙΣ. Λὲς ψέμα, ψέμα ! Θέλεις νὰ μὲ διώξεις

ἀπ' τὴν καρδιά σου, καὶ ἀναδεύει ὁ νοῦς σου μαῦτρα σημάδια νεκρικά. Ἐγὼ δμως δὲ σὲ πιστεύω, καὶ μακριὰ μου ἂν φύγης, σὲ κνηγῶ· κ' ἂν μ' ἀπαρνεῖσαι ἀκόμα, σ' ἀρπάζω, καὶ τὸ στόμα σοὺ σφραγίζω μὲ τὴ φωτιά πού φλέγει μου τὰ χεῖλη· σκορπῶ στὸ πρόσωπό σου τὰ μαλλιά σου γιὰ νὰ μεθῆσω μ' ἄνθη μαγεμένα τῆς Ἀνοξῆς, καὶ σοὺ φιλῶ τὰ χέρια, τὶς φλέβες τὶς λιανές, τὰ γόνάτά σου, καὶ τὰ μικρά σου πόδια πού δὲν ἔχουν βάρος, μὰ στὸ κεφάλι μὲ πατοῦνε καὶ στέκουν ἴσια στὴ μοῖρα μου ἀπάνου σὰ σιδερένιοι στύλοι !

- ΙΖΟΛ. Ὦ, τρέλα ! ὦ, τρέλα ! Τί μὲ ποθεῖς, καὶ μὲ πληγώνεις ἔτσι ; Μὰ τὸ καμῖνι, λέγω σου, ὅπου φλέγεις, πού ἔχουμε ἀνάψει μὲ τὰ μαρτωλά μας τὰ χέρια, εἶναι μαρτύριο ἄπιαστο κ' εἶναι καπνός ἀπατηλός, καὶ ὄνειρο πλάνο !
- ΤΡΙΣ. Ἄχ ! ἢ κακὴ καρδιά σου ὅλα τὰ ξέρει ! Τὸ φοβερό κρασί μὲς' στὸ καράβι τῶπιαμε, ἐκεῖ, ἀρμενίζοντας τὸ δελι· καὶ δύναμη ἔχει τέτοια, πού μᾶς δένει τοὺς δυό, ψυχὴ καὶ σῶμα, ὅσο θὰ ζῶμε, καὶ στὴ θανά, καὶ πέρ' ἀπὸ τὸν τάφο !
- ΙΖΟΛ. Μ' ἐπίβουλα βοτάνια εἶταν βρασμένο, κ' ἐμᾶς, — μᾶς τὸ ποτίσανε ἀπὸ λάθος ! Τὴν τρέλα ἔχουμε πιεῖ, κ' ὄχι τὸ γέλιο ! Δὲν εἶναι Ἀγάπη αὐτὸ πού μᾶς σπαράζει !
- ΤΡΙΣ. Ἡ Ἀγάπη ἢ ἀθάνατη εἶναι !
- ΙΖΟΛ. Ἀπόδειξέ το !
- ΤΡΙΣ. Καὶ ἀπόδειξη, τί θέλεις ; Νὰ κουρέψω τὴν κόμη ; στὸ κεφάλι νὰ σκορπίσω σιγάτι, καὶ νὰ συρθῶ μπρὸς σ' Ἅγιο Βῆμα σὴν τὸ σκουλήκι ; Τὸ αἷμα μου ὅλο θέλεις νὰ δῆς νὰ τρέξῃ ρέμα ἀπ' τοὺς σφυγμούς μου ;
- ΙΖΟΛ. Τὸ νέο βοτάνι τῆς τρανῆς Μοργιάνας, πού λυώνει κάθε μαγικὸ στρογγυμένο, θὰ πῆς, καὶ θὰ τὸ πιῶ· κ' ἂν ἡ καρδιά σου ἀνίκητη ἀπομείνῃ, καὶ ἂν ἀφέντης τοῦ λογικοῦ σου μείνης καὶ τοῦ πόθου, στὴ ζωὴ μου, στὴ θανά μου, καὶ στὸν τάφο δική σου θάμαι, μ' ὄλη τὴν ψυχὴ μου, καὶ ἀκόμα κ' ἂν μὲ ζῶνανε οἱ ἀστρίτες στὸν Ἄδη πού θὰ μ' ἔσερνε τὸ κριμα !
- ΤΡΙΣ. Κράξε, τὸ φίλτρο νὰ φέρουν !
- ΙΖΟΛ. Ἐδῶ· ναι !

(Παρουσιάζεται ἡ ΒΡΑΓΓΙΑΝΑ, φέρνοντας σ' ἓνα δίσκο ἀσημένιο ἓνα ρωτὶ φιλιδσιένιο πού μοιάζει σὴν κέρατο, καὶ δυὸ ποτήρια, καὶ τὰ πιθώνει σ' ἓνα στρογγυλὸ τραπέζι. Ἡ Ἰζόλδη λέγει στὴν ἄβρα.)

Φέρ' τὰ ποτήρια !

(Ἡ Βραγγιάνα γεμίζει τὰ ποτήρια καὶ τὰ προτείνει. Ἡ Ἰζόλδη πρὸς τὸν Τριστάνο.)

Διάλεξε, Τριστάνε !

(*) Κοίταξε ἀριθ. 463 καὶ 464.

ΤΡΙΑΣ. (Παίρνει ένα ποτήρι και τὸ ὑψώνει μὲ τενωμένο χέρι.)

Κύριε ὁ Θεός μου, ποὺ κρατεῖς τὸν κόσμον, καθὼς κρατεῖς στὸ χέρι περιστέρι ὁ ἄνθρωπος· ἂν μπροστά σου βρῆκε χάρη, θερίζοντας τὴν πλάνη τῶν ἀπίστων, ἢ σπάθα μου· θροφή γιὰ μένα ἂν εἶσαι, — κάμε, ἢ ψυχὴ μου ἀγνότηρη νᾶβγη ἀπὸ τὴν κρίση, καὶ ὑμνώντας Σε νᾶχω ἄγγιχτη πάντα τὴ θνητὴ μου Ἄγάπη!

(Πίνει τὸ κρασί τοῦ ποτηριοῦ του.)

ΙΖΟΛ. (μιμούμενη τὰ κινήματα τοῦ Τριστάνου.)

Ἄγια Παρθένα, σὺ ποὺ μ' ἅγιο φέγγος φλέγεις ἀγνή, καὶ ἀπλώνεις καὶ διπλώνεις τὰ τεῖχη τοῦρανοῦ, σὺ ἄχνά πέπλα, — σὴν κρίση αὐτὴ δῶσε μου. Σὺ βοήθεια, καὶ δεῖξε Σὺ τὴ μοῖρα μου σ' ἐμένα!

(Πίνει κι αὐτὴ ἀπὸ τὸ ποτήρι της.)

(Κάτι σὺν αἰθέριο μεθῆσι καὶ γλυκὸ παραμίλημα καὶ ὄνειρευτὴ τρεμουῖλα κυριεύει τὰ φρένα τῶν δυὸ ἐρωμένων. Ἄλληλοκοιτᾶζονται σὺν ἐκστατικοῖ καὶ μαγεμένοι. Τὸ γιατροσόφι τῆς μάγισσας δὲν μπόρεσε νὰ λύσῃ τὸ πρῶτο μαγικὸ πιότὸ ποὺ εἶχανε πιεῖ στὸ καράβι, τότε ποὺ ὁ Τριστάνος ἔφερε τὴν ὄμορφη καρὰ στὸ Ρήγα Μάρκο. Φαίνεται μάλιστα σὰ νὰ δίνῃ νέα θροφή στὸ φλογερὸ τους αἶμα καὶ στὸν ἔρωτά τους. Τώρα τὸ δεῖλι ἀρχίζει καὶ γέρνει στὴ μακρινὴ θάλασσα ποὺ ἀπλώνεται καὶ φρίσσει σὺν πορφυρῇ χλαμύδα. Σκορπίζονται δεμάτια οἱ χρυσαφιᾶς ἀχιτῆνες στὴ μεγάλη αἰθουσα, ὅπου οἱ ζωγραφιᾶς στοὺς τοίχους φαίνονται σὰ ζωντανεμένες γιὰ νὰ δεχθοῦνε καὶ στεφανώσουνε τὸ ἐρωτικὸ παραμίλημα τῆς Ρήγισσας καὶ τοῦ ἱππότη. Στὰ πρῶτα λόγια τῆς Ἰζόλδης, ἢ Βραγγιάνα ξεγλιστράει καὶ φεύγει σιωπηλῇ, χαρούμενη ὄμως, γιατί τὸ εἶδε πὰς πὼς μένει ἀνώφελο τὸ νέο μαγιοβότανο.)

ΙΖΟΛ. Τριστάνε, ποὺ εἶμαι; ποῦ εἶσαι;

ΤΡΙΑΣ. Ἰζόλδη, Ἰζόλδη!
σ' ἀναζητῶ μὲ μάτια θαμπωμένα·
ποῦ εἶσαι;

ΙΖΟΛ. Δὲν εἶν' ἐδῶ τῶραιὸ καράβι, ποὺ λάμνει ἀπ' τὴν Ἰολάντα; — Μιὰ κορῶνα ἔβαλ' ἐδῶ ἢ μητέρα μου, καὶ τόσα φορέματα ὅσοι μῆνες, καὶ ξαμίτια τῆς Ταρταριάς· κ' ἔβαλε καὶ μιὰ ζώνη χρυσή, μ' ὀρθόνα περαστὰ πετράδια, κ' ἔβαλε κ' ἕνα μαγικὸ βοτάνι.

Ἐδῶ δὲν εἶναι ἢ νυφικιά μου τέντα, καὶ τᾶρμενο μὲ τὸ μεγάλο ἦσκιο ποὺ κρύβει μέσα τὴ μορφὴ τοῦ Χάρου;

ΤΡΙΑΣ. Τᾶρμενο ἐδῶ ἔναι, κ' ἢ τέντα σου ἐδῶ ἔναι, μὰ λάμπει μέσα ἢ μορφὴ τῆς Ἄγάπης! Κοίτα καὶ χαίρου! Ἀπ' τὸ αἶμα τῆς καρδιάς μου γλωρὸ δοντὸ φουτρῶνει, μ' ὅλα τᾶνθη

στεφανωμένο, καὶ πετάει βλαστάρια, ποὺ πλέκει στὴν καρδιά σου, καὶ στὸ νοῦ σου, καὶ στὸ γλυκὸ σου πόθο!

ΙΖΟΛ. Ἄχ! κάθε ἀγώνας

μάταιος. Ζῆ, τὸ ἐρωτικὸ βοτάνι, καὶ ξανανθίζει ὀλόφεγγο, καὶ ἀστράφτει! Στὴν κόμη καὶ στὸ μέτωπο ἕνα φέγγος λάμπει, καὶ νά! γύρω μὲ ζώνουν πληθὸς οἱ σπῖθες, καὶ τυλίγει τὸ κορμί μου χιτώνας ὀλοπόρφυρος, ποὺ μοιάζει

σὺν ὑφαντὸς μὲ θεῖον αἶμα! — Ὠϊμένα, Τριστάνε! ποὺ δὲν πίστευε ἢ καρδιά μου! Σφάξε με, πόμπεπέ με, παιδεύε με! Μ' ἀνοῖξε πρῶτα τὴ γλυκεῖά σου ἀγκάλι, καὶ σφίξε με στὰ στήθια, ὡς ποὺ ἢ καρδιά μου νὰ σπάσῃ καὶ νὰ κλάψῃ μ' ἕνα γλάμα τόσο γλυκὸ, ποὺ δὲν τὸ θρήνησε ἄλλη!

ΤΡΙΑΣ. Ἰζόλδη μου, σὲ συχωρῶ. — Σοῦ ἀνοίγω τὴν ἀγκαλιά μου. Σοῦ εἶχα τραγουδήσει:

«Γλυκεῖά μου ἀγάπη, κάμε τὸ ἔλεός σου, καὶ μὴ μ' ἀπαρνηθῆς, ποὺ εἶσαι γιὰ μένα τὸ ἄλικο ρόδο, νερὸ καὶ θροφή μου!»

Ἐπιασε ἢ ἐκπῆ μου, κὶ ἂν τὰ οὐράνια σκίσουν, κὶ ἂν πεταχθοῦνε ἀπὸ τὴ γῆ σαίττες, ἕνας σὲ δυὸ κορμιά πάντα θὰ ζοῦμε, στὰ πέλαγα, μέσ' στὰ νησιά, στὰ δάση, στὸ χαραμέρι καὶ στὸ γέμμα τοῦ ἡλίου.

ΙΖΟΛ. Στοῦ ἡλίου τὸ γέμμα, ποὺ γυροῦν οἱ ὄρες, στὸν κόρφο του θὰ μᾶς κοιμίζει ὁ λόγγος· ἢ τυφλὴ Νύχτα, οἱ ἀνεμοὶ κ' οἱ μπόρες, θὰ λάμπουνε γιὰ μᾶς, σὺν τὴν αὐγοῦλα.

ΤΡΙΑΣ. Μὲ τὸ τραγοῦδι θὰ ξυπνῶ τᾶηδόνια, τὰ βατοπούλια καὶ τοὺς ἄσπρους γλάρους· καὶ στοῦρανοῦ τὸ διάφανο σεντέφι, γλυκὰ θὰ φτερουγίζουν τὰ φιλιὰ μας.

ΙΖΟΛ. Καὶ θὰ γυρᾶς τὴν ἀνθισμένη αὐγοῦλα μὲ τῆς δροσιάς τᾶστέρια ραντισμένος· ξεψύχησε στὴ σπάθα σου ἢ λαφίνα, μὰ ἐγὼ στὴν ἀγκαλιά σου ζωντανεύω!

ΤΡΙΑΣ. Κοιμᾶσαι, κ' ἢ μορφὴ σου εἶν' ἄσπρο κρῖνο, τὰ μάτια σου δυὸ γιοῦλια εἶναι κλεισμένα! Γέρνει τὸ δεῖλι· κὶ ὁ ἥλιος μὲ ἀρμονία τὸλόμορφο κορμί σου χρυσοσύνει.

ΙΖΟΛ. Ἀνάφτει ὁ κλώνος, καὶ σπυθίζει ἢ φλόγα...

ΤΡΙΑΣ. Κ' ἢ ἀγράμπελη τὸν πλάτανο ἀγκαλιάζει...

ΙΖΟΛ. Κ' εἶναι δλη μου ἢ ζωὴ στὴν ἀγκαλιά σου...

ΤΡΙΑΣ. Ὅλη ἢ ψυχὴ μου στὸ γλυκὸ σου στόμα!
(Οἱ δυὸ ἐρωμένοι ἀγκαλιάζονται καὶ φιλοῦνται τρελά. Στὸ βραδυτὸ σκοτάδι ποὺ τοὺς περιτυλίγει, κομμένο πότε-πότε ἀπὸ τῆς τελευταῖες ἀναλαμπῆς τοῦ ἡλίου, ἀκούεται ὁ ἀνασυσμός ἀπὸ τὰ στήθια τους. Ἄξαφνὰ ὄμως ἢ Ἰζόλδη, σὰ νὰ κυριεύεται ἀπὸ ξαφνικὴ τρομάρα, τινάζεται πέρ' ἀπὸ τὸν Τριστάνο.)

ΙΖΟΛ. Τριστάνε! ὦϊμέ, Τριστάνε!

ΤΡΙΑΣ. Τί τρομάζεις;

ΙΖΟΛ. Σὰ σύρσιμο σαίττας πὸν ξαμῶνει στοῦ δοξαριοῦ τὴν κόρδα!

ΤΡΙΑΣ. Ὅνειρο βλέπεις!

Εἶναι ἡ καρδιά μου καὶ χτυπάει!
 (μὲ πνιγμένη κραυγή.)
 Ἦ! ὁ Ρήγας

μᾶς βλέπει!
 ΤΡΙΣ. Ἰζόλδη!
 ΙΖΟΑ. Κοίτα! στὸ σκουτάρι

καθρέφτισε ἡ ἀχτίδα τῆ μορφῆ του!
 "Ελα! Κρύψου!
 ΤΡΙΣ. "Οχι! ἐδῶ θὰ τὸν προσμένω,
 μὲ τὸ σπαθί, πὸν ἐσὺ μοῦ τόχεις ζώσει!
 Πήγαινε! φύγε!

ΙΖΟΑ. Κ' ἐγὼ τὸν προσμένω!
 (Ὁ Τριστάνος ἔχει γυμνώσει τὸ σπαθί καὶ μένει ὀρθοστυλωμένος καὶ ἀσάλευτος. Ὁ ΡΗΓΑΣ ΜΑΡΚΟΣ χυμίζει μέσα στὴν αἰθουσα. Κρατεῖ τὸ θυμὸ του μπρὸς τὴν ἀτάραχη περηφάνεια τῶν νέων. Ἡ φωνὴ του ὅμως θὰ φανερώνη τὴν κρυμμένη φοβέρα καὶ τὴν εἰρωνεία ποὺ πληγώνει.)

P.M. Εἰσπάθωσες;
 ΤΡΙΣ. Τὸ βλέπεις!
 P.M. Νὰ φυλάξῃς

κανένα ἀθῶο!
 ΤΡΙΣ. Μιὰ ἐλπίδα!
 P.M. Μιὰ κατάρα!

(Πρὸς τὴν Ἰζόλδη.)
 Ἰζόλδη, ἡ ὥρα τοῦ σπερνοῦ σημαίνει,
 κ' ἡ βάρια ψέλνει τὸν ψαλμό.
 ΙΖΟΑ. (παγερά.)

Πηγαινέσ.
 (Φεύγει. — Ὁ Τριστάνος ξαναβάζει τὸ σπαθί στὴ θήκη. Ὁ Ρήγας ὀρμᾶ κατεπάνω του μὲ πνιγμένη φωνή.)

P.M. Μποροῦσα στοὺς ἀνέμους καὶ στὶς φλόγες
 νὰ σὲ δικάσω, σὰ ληστὴ τοῦ λόγγου,
 καὶ νὰ σοῦ κόψω τὸ λαιμό· μὰ σ' ἔχω
 γλυκὸ μου ἀνίψι, καὶ πονεῖ ἡ καρδιά μου
 τὰ νιάτα σου!

ΤΡΙΣ. Ἀὐς ψέμα! Εἶσαι ἀντροφόνος,
 μὰ μὲ τὸ δόλο! Τὸν πιὸ δυνατό σου
 σκότωσες ἀδερφό, μὰ μὲ τοῦ λύκου
 τὸ βῆμα, καὶ κανεῖς τὴ φονικὴ σου
 δὲν εἶδε τὴ σαῖττα, παρὰ μόνον
 τὸ δέντρο πὸν ἦσκιο σοῦκανε, καὶ ὁ σκλάβος.
 Γι' αὐτό, στὸν μπόγια στείλε με· μά, νύχτα,
 γιὰ νὰ μὴ δῆ τὸ πρόσωπό σου ὁ ἥλιος.
 Κι ἄς σὲ κυκλώσουν ἑκατὸ σκουτάροι
 καὶ ἐλπίτες ἑκατό, νὰ μὴν πεθάνῃς,
 στὸ κλάμα βουτηγμένος, ὅπως κλαίει
 κ' ἡ γυναικούλα σὰ βλέπει σφαγμένο
 τὰρναὶ τῆς ἦ τὸ μικρὸ τῆς λάφι.

P.M. (γελώντας ἀγρια.)
 Καὶ ποιὸς μιᾶ γιὰ δόλους καὶ κρυφῶνες;
 Ποιὸς στὸ πλευρό μου καρτερεῖ, χωσμένος,
 τὰ βλέφαρα νὰ μοῦ βαρῆνῃ ἡ πέτρα
 τοῦ ἔπνου; Καὶ ποιὸς γυρεύει νὰ χωρίσῃ
 τῆς νίκης τὸ πετραδί ἀπ' τὴν καρδιά μου;
 ΤΡΙΣ. Τῆς νίκης; — Ψέμα! Τὴν ὄρατα γυναῖκα
 σὰν πῆγα νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸ ρήγα.

ΤΡΙΣ. Τῆς νίκης; — Ψέμα! Τὴν ὄρατα γυναῖκα
 σὰν πῆγα νὰ ζητήσω ἀπὸ τὸ ρήγα.

τὸν κύρη τῆς, τὴν ἔδωκε μονάχα
 σὲ μένα! — τόσο ταπεινὸς ἐφάνης,
 ἐσὺ, στὴν πολεμέχαρη ψυχῆ τοῦ.
 Καὶ ὡς τόσο, δὲν τὴν ἔκαμες δική σου!
 Χάρισε στὴν μορφῆ σου νέα φλόγα,
 σοῦ φώτισε ἀχτινόβολη τὸ θρόνο!
 Καὶ σὺ, σὰ σκλάβο τῆς Συριάς, στὸ βούρκο
 τὴ ρίχνεις! Δὲν τῆς ἄξιζαν, ἀλήθεια,
 τέτοιες λαχτάρες καὶ ντροπές!

P.M. Τριστάνε!
 Μεγαλουργὸς πὸς εἶσαι, τὸ γνωρίζω
 καὶ ἔλο μου τὸ ρηγάτο πὸς δὲ φτάνει
 νὰ σοῦ πληρώσῃ πᾶθλα. Μὰ σὲ βλέπω,
 σὰν τὸ θεοῖδ ποὺ καρτερεῖ τὰ γράμι·
 πρέπει νὰ σὲ χτυπήσω, καὶ χτυπῶ σε!
 Θὰ σὲ χτυπῶ στὸν κάμπο, στὴν κλεισούρα,
 πίσω ἀπ' τὸ δέντρο τὸ βουβό, στὴ βρύση,
 πρωὶ καὶ βράδυ, ὦ, ναί! καὶ σὺ θὰ πέσῃς!
 Ὅμως, γιὰ νὰ μὴ βάνω ἐγὼ τὰ χέρια
 στὸ αἷμα σου, σὲ διώχνω ἀπ' τὸ Ρηγάτο·
 καὶ σὺ θὰ μὲ ὑπακούσῃς, μὲ τὸν ὄρκο
 ποὺ πῆρες τὸ διπλό.

ΤΡΙΣ. Στὴν ἐξορία
 μὲ διώχνεις;

P.M. Γιὰ καλὸ σου!
 ΤΡΙΣ. Ρήγα Μάρκο,

θὰ σὲ ὑπακούσω, ἂν ἔχῃς τέτοιον φόβο,
 καὶ ἀφοῦ σοῦ φτάνει αὐτό! Μά, νὰ μ' ἀκούσῃς!
 Σκουτάρι σου τοὺς φαίλους σου σπαθάρους
 κάμε· καὶ λόγγες τρόχισε· καὶ πόρτες
 μαντάλωσε· καὶ τρίπλωσε τὶς βίγλες!
 Μ' ἀπὸ Θεοῦ μέσα μου δύναμη ἔχω,
 πὸν δὲν τὴ νοιάθεις, μήτε θὰ τὴ μάθῃς!
 πὸν ὄλους τοὺς ποταμοὺς θὰ γεφυρώσῃ,
 καὶ θὰ περάσῃ ἀπ' ὄλους σου τοὺς φράχτες,
 καὶ ἂν τοὺς σηκώσῃς χίλιες καὶ χιλιάδες
 φορὲς ἀπ' τὸ κεφάλι σου πὸν ἀπάνου!
 Μάχη ποθεῖς; Μάχη θὰ λάβῃς; Φεύγω!
 (Φεύγει μὲ ὀρμὴ ἀπὸ τὸ βάθος. — Παρουσιάζεται ὁ ΑΝΤΡΕΤΤΟΣ στὴ θύρα δεξιὰ. Κακόβουλη χαρὰ φανερώνεται στὴ μορφῆ του καὶ στὸ εἰρωνικὸ τοῦ γέλιο.)

ΑΝΤ. Ἀνάρτης θέλει νᾶβῃ!
 P.M. (στρέφει καὶ τὸν κοιτάζει ὀργισμένος,
 σὰ νὰ τὸν ἐσβίλισε κρυφῆ πληγῆ.)
 Τὸ σπαθί σου

δῶσε μου!
 (Ὁ Ἀντρέττος γυμνώνει τὸ σπαθί του,
 καὶ τοῦ τὸ δίνει.)

ΑΝΤ. Νά!
 P.M. Τὸ πιὸ ὀμορφο, τὸ μόνον

λαμπρό, ποὺ φῶς σκορποῦσε στὸ Ρηγάτο,
 σὰν τὴν ποτὴ ρομφαία τοῦ Ἐωσφόρου
 στὴν πύλη τοῦρανοῦ, φεύγει στὰ ξένα!
 Καὶ μένει μου ἡ ντροπὴ καὶ τὸ συντριμμι
 τοῦ προδότη!
 (Συντριβεῖ μὲ τὰ δυνατὰ του χέρια τὸ
 σπαθί τοῦ Ἀντρέττου, καὶ ρίχνει τὰ
 δυὸ κομμάτια καταγῆς.)

Νά! μάζωξέ το! Αυτό 'ναι
 ή ανταμοιβή σου!
 (Φεύγει μ' ένα βλέμμα ὄλο καταφρό-
 νια, περνώντας ἀπὸ τῆ μεγάλης θύρας
 τοῦ βάρους.)

ΑΝΤ. (Μένει μιά στιγμή σάν ἀπολιθωμένος,
 ὕστερα σκύβει, παίρνει ἀπὸ κάτου τὸ
 κουτσουρεμένο σπαθί του, τὸ κοιτάζει
 λίγο, καὶ ὕστερα ὑψώνοντάς του μ' ἕνα
 μισερὸ γέλιο, ὄλο φοβέρα καὶ θηριω-
 δία.)

Μὰ κι αὐτὸ θὰ φτάση.
 (Φεύγει καὶ αὐτὸς ἄγριος, γογγὺς ἀπὸ
 τὴν ἀριστερὴ θύρα.)

Τελειώνει τὸ πρῶτο μέρος.

(*Ἀκολουθεῖ.*)

Μεταφρ. Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΣΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ ΑΠ' ΤΗΝ ΠΟΛΗ

Χρήσιμο τὸ ταξίδι σου στὴ Βουλγαρία μὰ καὶ χρή-
 σιμο τὸ πέρασμα σου ἀπὸ τὴν Πόλη. Εἶδες στὰ μά-
 τια μας τὴ λαχάρα ποὺ ἔχουμε γιὰ σένα, Ξανθὲ
 Κωνσταντίνε, συνονόματε καὶ κληρονόμο τοῦ Κωνσταν-
 τίνου ποὺ ἔχτισε τὴν Πόλη μας, καὶ συνονόματε καὶ
 κληρονόμο ἕκκεινου ποὺ ὁ θάνατος του ἀπάνου σὸ
 κάστρο ἔσβησε τὴ βυσιλικὴ σειρά τῶν Ρωμαίων
 Αὐτοκρατόρων, τούσκειψε τὴν Πόλη, καὶ μᾶς σκιά-
 βωσε. Ἀπὸ τότες ἕνα κομμάτι τῆς Ρωμοσύνης ἔξε-
 σκλαβώθηκε, ἡ Ἑλλάδα, καὶ περνᾶς ἐσὺ ὁ διάδοχος
 τῆς, κρυφὰ κρυφὰ, γιὰ νὰ πᾶς νὰ χαιρετήσεις ἕναν
 ἄλλο Βασιλιά ἐνὸς ἄλλου ξεσκλαβωμένου κομματιοῦ
 τῆς Ρωμοσύνης, τῆς Βουλγαρίας. Καὶ εἶδες τὴν κα-
 ταντιὰ μας καὶ μεираστήρες μαζὺ μας γιὰ μερικὲς
 ὥρες τὴ σκλαβιά. Εἶδες τὴ γαλανὴ μας θάλασσα νὰ
 τὴν κοκκινίζει ἡ τούρκικια παντιέρα, εἶδες τούρκα
 τὴν Ἁγιά Σοφιά καὶ δάκρυες. Τὸ δάκρι σου νὰ
 μὴν εἶνε δάκρι ἀδυναμίας, τὸ θέλω δάκρι θυμοῦ καὶ
 ἐκδίκησης, νὰ φουντώσει μέσα σου ἡ συλλογὴ, πὼς
 θὰ πάρης πίσω τὸ δίκιο σου καὶ δίκιο μας, πὼς
 ἀπὸ «Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων» θὰ γένης ἐσὺ ὁ
 γιὸς σου ἢ ὁ γόνος σου «Βασιλεὺς τῶν Ρωμαίων»,
 καὶ νικητὴς περήφανος θὰ μπεις νὰ σ' εὐλογῆσι ὁ
 Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Νέας Ρώμης, ὁ Πατριάρχης μας.

Πόλη 18 τοῦ Γενάρη 1912

ΕΝΑΣ ΡΩΜΙΟΣ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ἰδιοκτήτης: Δ. Π. ΤΑΪΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ἀρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συνηρημένη χρονιάτικη: Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν
 Κρήτη ἀρ. 10. Γιὰ τὸ ἔξωτερικὸ φρ. χρ. 12.50.—Γιὰ
 τίς ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τριμηνες συνηρημές (ἀρ.
 τὴν τριμηνία).—Κανένας δὲ γράφεται συνηρημητὴς ἂ δὲν
 προπλερώσει τὴν συνηρημὴ του.

20 λεπτὰ τὸ φύλλο. — Τὰ περασμένα φύλλα που-
 λιούνται στὸ γραφεῖο μας διπλὴ τιμῇ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὄλα τὰ κιδσκια, καὶ στὶς ἐπαρ-
 χίες σ' ὄλα τὰ πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΜΙΑ ΕΞΗΓΗΣΗ

Ἀπάνω στὸ ἄρθρο μου γιὰ τὸν Ἐκπαιδευτικὸν
 Ὅμιλο ποὺ δημοσιεύτηκε στὸν ἀριθ. 462 τοῦ «Νου-
 μά» ἔγιναν πολλὰ σχόλια καὶ συζητήσεις, ποὺ μὲ
 ἀναγκάζουν νὰ πῶ σήμερα λίγα ἐξηγητικὰ λόγια.
 Πρῶτ' ἀπ' ὄλα θὰ τονίσω, πὼς ἔξδν ἀπ' τὸν ἐπίση-
 μον Ὅμιλο τὰ γραφόμενά μου βρήκαν γενικὴ ἐπιδο-
 κιατρία τόσο ἀπὸ κείνους ποὺ, βλέποντας ἀπὸ κον-
 τὰ τὰ πράγματα, εἶχαν σκηματίσει τὴν ἴδια πεποι-
 θηση, ὅσο κι' ἀπὸ κείνους ποὺ, χωρὶς νὰ τὸ ἔχουν πο-
 λυκαταλάβει πὼς κινεῖται ὁ Ὅμιλος, πείστηκαν ἀπ'
 τὸ ἄρθρο μου, ἀφοῦ μάλιστα ἤξεραν πὼς βρισκόμου-
 να καὶ βρισκόμεθα σὲ ἀριστες προσωπικὲς σχέσεις
 μὲ τὸν ἐπίσημον Ὅμιλο καὶ πὼς ἐπὶ μῆνες τώρα εἴ-
 μων ἀπ' τοὺς ταχτικώτερους καὶ ζωηρότερους θα-
 μῶνες τοῦ Κέντρου. Μὰ τὸν ἐπίσημον Ὅμιλο, τὸν
 τάραξε τὸ ἄρθρο μου γιὰ τίς ἀλήθειες ποὺ ἔγραφε
 κι ὅμως ἐγὼ δὲν τόνιζα παρὰ τίς συνέπειες ποὺ ἔ-
 θγαιναν ἀπ' τὰ Προλεγόμενα, τὰ βγαλμένα ἀπ' τὸν
 ἴδιο τὸν ἐπίσημον Ὅμιλο: Αὐτὰ μᾶς λέν, πὼς ὁ Ὅ-
 μιλος δὲν εἶναι πιά ἐκπαιδευτικός, μὰ γενικὰ ἀ-
 ναμορφωτικὸς τῆς κοινωνίας — πράμα ποὺ δὲν ἀπο-
 κλείει τὸ πρῶτο, μὰ καὶ δὲν καλύπτειττι ἀπ' αὐτό.
 Αὐτὰ μᾶς λέν, πὼς ὁ Ὅμιλος πολεμεῖ ὄχι μόνο
 μέρος ἀπ' τὰ καθεστῶτα, δηλ. τὸ γλωσσικὸ καὶ τὸ
 ἐκπαιδευτικὸ, μὰ ἐλόκληρη τὴ σημερινὴ κατάστα-
 ση, ἐλόκληρο τὸ σημερινὸ κόσμο — κόσμο, ποὺ πρέ-

πει πρώτα να γνωρίσει και να μὴν τὸν βρῆκε σύμφωνο μὲ τὸ δικόν του· γιατί ὁ Ὅμιλος ἔχει ἕναν δικό του κόσμο ἰδεῶν ποὺ ἔρχεται νὰ τὸν ἐπιβάλλει, ποὺ ἔρχεται ν' ἀντικαταστήσῃ μ' αὐτὸν, τὸν κόσμο ποὺ ὑπάρχει σήμερα καὶ δὲν τοῦ ἀρέσει. Ἄν δὲν εἶχε ὁ Ὅμιλος ἕνα νέο κόσμο, δὲν τοῦ ἐπιτρέπτανε νὰ μᾶς μιλάει μὲ τόση περιφρόνηση γιὰ τὸν παλιὸ καὶ μὲ τόσο στόμφο γιὰ τὴ μέλλουσα μορφωτικὴ ἐργασία· γιατί πῶς θὰ μορφώσῃ ὁ Ὅμιλος τὴν κοινωνία ἀφοῦ δὲ γνωρίσει ἀκόμα τὴν κατάστασή της ἢ, ἂν τὴ γνωρίσει, ἀφοῦ δὲ φέρνει τὸ νέον κόσμο, ποὺ μ' αὐτὸν θ' ἀντικαταστήσῃ τὸν παλιό; Τί φελοῦν ἄλλως τε οἱ πολλὲς συζητήσεις ἀφοῦ μᾶς τὸ λέει ρητὰ ὁ Ὅμιλος: «Ἔτσι ἔχει τὴ συνείδηση ὁ Ὅμιλος, πῶς ἀντιπροσωπεύει ἕνα νέον κόσμο πνευματικὸ καὶ ἠθικὸ, ἕνα νέο ἢ μάλλον τὸ μόνο ἀληθινὸ φιλελευθέρου πνεῦμα βγαλμένο ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ ζωὴ»..... (Προλεγ. σελ. 11). Τὸ ὅτι ἔχει λοιπὸν ὁ Ὅμιλος ἕνα νέον κόσμο — αὐτὸ δὲν τοῦ ἐπιτρέπεται νὰ τὸ ἀρνηθῇ. Ἐγὼ τίμησα μόνον νὰ τὸν ἐρωτήσω ταπεινὰ ποιὸς εἶν' αὐτὸς ὁ ἕνας νέος πνευματικὸς κόσμος ποὺ ἔχει; Ἐγὼ πηγαίνοντας δυὸ φορὲς τὴ βδομάδα ἀπὸ Κέντρο παρατήρησα πῶς ἄλλοι δὲν εἶχαν κανέναν πνευματικὸ κόσμο κι ἄλλοι εἶχαν μὲ ὁ καθένας τὸ δικό του ῥώτησα λοιπὸν ποιὸς ἀπ' ὄλους αὐτοὺς τοὺς κόσμους εἶν' ἐκεῖνος τοῦ ἐπίσημου Ὅμιλου; Δὲν ταῦτισα ἐγὼ, ὅπως πολὺ κακὰ μοῦ παρατηρήθηκε, τὸν κόσμο τοῦ Ὅμιλου μὲ τὸν συντηρητικὸν κόσμο τοῦ ἐνός, ποῦ, στὸ Κέντρο τουλάχιστο, φαίνεται νὰ παριστάνει τὸν Ὅμιλο. Προκάλεσα μόνον νὰ μᾶς δηλωθῇ ὁ κόσμος αὐτὸς καὶ πρόσθεσα πῶς ἂν εἶν' ἐκεῖνος ποὺ φοβοῦμαι, ἐκεῖνος ποὺ ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ τὸν ἕναν ἐκεῖνον, τότε δὲν ἔχουμε θέση ὅσοι ἔχουμε ἄλλον κόσμο, φιλελευτέρου ἂν πάλι ὁ κόσμος τοῦ ἐπίσημου Ὅμιλου (δηλ. τῆς πλειοψηφίας του) εἶναι ὁ δικός μας ὁ φιλελευτέρος, τότε πρέπει νὰ στερηθοῦμε τὴ συνεργασία τῶ συντηρητικῶν, τουλάχιστο στὴν ἐπιτροπὴ ποὺ διοικεῖ τὸν Ὅμιλο, ἂν ἡ δική τους ἰδεολογία τοὺς ἐπιτρέπει νὰ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι ἀπλᾶ μέλη τοῦ Ὅμιλου. (αὐτὸ τὸ δεύτερο εἶναι φυσικὰ δικός του· λογαριασμός, τὸ ἂν δηλ. θὰ δίνουν τὴν ὕλική καὶ ἠθικὴ συνδρομὴ τους σὲ σωματεῖο μὲ ἰδεολογία ἐντελῶς ἀντίθετη ἀπ' τὴ δική τους στὰ κύρια σημεῖα). Τὰ ἴδια λέω καὶ σήμερα καὶ θὰ λέω μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνα· στὴν ἐπιτροπὴ τοῦ Ὅμιλου στέκεται τώρα χωρὶς ὑπεφυγῆς νὰ γνωρίσει καὶ σὲ μᾶς τοὺς ἀμύητους, ποὺ ἡ γνώμη μας γι' αὐτὴ δὲν ἔχει καμμιά σημεῖα, τὸν κόσμο τῆς, νὰ μᾶς πει πῶς θὰ διαφωτίσει τὴν κοινωνία, πράμα ποὺ μᾶς λέει πῶς θὰ ἐπιδιώξῃ. Αὐτὸ ρω-

τοῦμε ταπεινὰ καὶ θαρροῦμε πῶς ἔχουμε δικαίωμα νὰ ρωτοῦμε καὶ νὰ περιμένουμε ἀπάντηση, γιατί σὰν ἐλεύθεροι ἄνθρωποι δὲν μπορούμε νὰ δίνουμε τὴν ὑπογραφή μας στὸ ἄσπρο χαρτί γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὸ κενὸ Ἐπιτροπὴ ποὺ δὲν ξέρομε τίς ἰδέες τῆς, γιατί πολεμώντας γιὰ ἰδέες μόνον δὲν εἴμαστε μέλη ἐνὸς σωματείου γιατί ἐχτιμοῦμε τὸν Α, ἀγαποῦμε τὸ Β καὶ ὁ Γ εἶναι καλὸς νέος καὶ φίλος μας. Πρῶτ' ἀπ' ἔλα βάζουμε τίς ἰδέες μας· αὐτῶν τὴ νίκη ζητοῦμε· γι' αὐτὲς φιλινοῦμαστε μὲ τοὺς ὀχτρούς μας καὶ μαλώνουμε μὲ τοὺς φίλους μας. Γι' αὐτὸ διαφέρουμε ἀπ' τοὺς παλιούς, γι' αὐτὸ εἴμαστε περήφανοι γιὰ τὸν ἑαυτὸ μὲς, γι' αὐτὸ ἔχουμε τὸ δικαίωμα νὰ παρουσιαζόμαστε γιὰ ἀναμορφωτὲς καὶ νὰ τραβοῦμε μπροστά, περιφρονώντας τὰ ἐμπόδια καὶ τῆς κινωνίας τὴν κατακραυγή. Ἄν πρόκειται ὁ Ὅμιλος ν' ἀντιπροσωπεύσει ἄλλες ἀρχές, ν' ἀδιαφορήσῃ δηλ. κατ' ἀρχὴν γιὰ τίς ἀρχές καὶ νὰ μαζέψῃ νούμερα—τότε δὲν μπορεί νὰ μιλάει μὲ τόση καταφρόνια γιὰ τὸ πνεῦμα τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, γιατί κι ὁ ἴδιος θὰ εἶναι ἀξίος ἀντιπροσώπως τῆς.

Καὶ δυὸ λέξεις γιὰ τὸ Κέντρο· αὐτὸ τὸ ἀτυχο, τὸ μπουκοτάρια ἀδικα μερικὲς μέρες. Ξέχασα πῶς δὲν εἶναι Κέντρο ποὺ ν' ἀνταλλάσσονται σκέψεις γιὰ τὴ μελλούμενη κοινὴ δράση τὴ σύμφωνη μὲ τίς κοινὲς ἀρχές, μὰ ἕνας ἀκακὸς τόπος συγκεντρώσεως, ποὺ δίνει τὸ φτηνότερο τσάι ἀπ' ὅλα τὰ τοκὰ τῆς Ἀθήνας καὶ πολλὲς φορὲς σὲ πολὺ εὐχάριστη συντροφιά. Αὐτὸν τὸν προορισμὸ του τὸν ἐκπληρώνει θαυμάσια· ὥστε, ἂν τὸ παρεξήγησα, νὰ μὲ συμμαθᾷ.

A. ΤΡΑΝΟΣ

ΣΗΜ. ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ: Δὲ χρειάζεται φυσικὰ νὰ τὸ τονίσουμε πῶς ὁ «Νουμάς» σὰν ἐλεύθερο θῆμα πρὸ εἶναι θὰ ἔχει ἀνοιχτὴ πρὸς ὅλους τὴν διέθεσιν τοῦ Ἑκπεδ. ὑπικοῦ Ὅμιλου πρὸ θάχει βέβαιον ν' ἀπαντήσῃ στὴν ἐρώτησιν τοῦ κ. Τρανός.

Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ (*)

Β'. Ἀπὸ δημοσιονομικὴ — κοινωνικὴ ἄποψη

Ὅπως εἶπαμε στὴν ἀρχή, ἐδῶ ἐξετάζουμε τὴν πολιτικὴ τοῦ κράτους στὴν κατανομή τῶν βραῶν, ποιὸς πληρώνει καὶ σὲ ποιά ἀναλογία τὰ ὕλικα μέσα ποὺ χρειάζεται τὸ Κράτος, ἂν σκέπτεται ἡ πολι-

(*) Κοίταξε ἀριθ. 462, 463 καὶ 464 τοῦ «Νουμά».

τεία να επηρεάση με τὸ φορολογικὸ σύστημά της τὴν κακὴ κατανομή τοῦ εἰσοδήματος καὶ πῶς ἐννοεῖ νὰ διαθέσῃ αὐτὰ τὰ ἔσοδα, ἂν δηλ. σὲ παραγωγικούς, ἐκπολιτιστικούς σκοποὺς ἢ ὄχι.

Μελετώντας τὸν προϋπολογισμὸ ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀποψη πέρνουμε μὲν ὡς βάση τὸν προϋπολογισμὸ τοῦ 1912, ἀλλὰ ὅ,τι λέμε σχεδὸν ἰσχύει καὶ γιὰ ὅλη τὴ δημοσιονομικὴ μας πολιτικὴ ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση καὶ ἐδώθε καὶ —λίγο ἀσθενέστερα— ὄχι μόνον γι' αὐτὴ ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ δημοσιονομικὴ πολιτικὴ ποὺ διεύθυνε ἀνεκαθεν τὸν τόπον μας ἰδίως στὰ τελευταῖα 30 χρόνια! Εἶναι ἡ ἴδια γιὰτὶ ἀπὸ τὴν ἴδια πάστα γεννήθηκε: ἀπὸ τὴ μεγάλη ἐθνικὴ πολιτικὴ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά καὶ τὴν οικονομικὴ μας κακομοιριά καὶ ἀνεπάρκεια ἀπὸ τὴν ἄλλη. Αὐτὴ ἡ δυσαναλογία εἶναι ὁ σταυρὸς τοῦ μαρτυρίου τῆς Ἑλλάδος!

Σ' αὐτὴ τὴ σύντομη ἐξέταση θὰ πάρουμε ὡς βάση μερικοὺς ἀριθμοὺς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ 1912, θὰ τοὺς συγκρίνουμε μὲ ἀριθμοὺς τοῦ 1908, θὰ βροῦμε τὴν ἀναλογία καὶ κατόπιν θὰ πάρουμε μερικοὺς ἀριθμοὺς πάλιν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ 1912 καὶ θὰ τοὺς συγκρίνουμε μὲ ὁμοίους ἀριθμοὺς τοῦ τελευταίου προϋπολογισμοῦ ἐνὸς Βαλκανικοῦ Κράτους, τῆς Βουλγαρίας, ποὺ εἶταν ὡς τις τελευταῖες ἡμέρες τὸ πιὸ περφηρονήμενο Κράτος γιὰ μᾶς τοὺς εὐγενεῖς!

Ἄτυχῶς δὲν μπορούμε νὰ ἐκταθοῦμε πολὺ οὕτε καὶ νὰ φύγουμε ἀπὸ τὴν συστηματικὴ κατάταξη τοῦ προϋπολογισμοῦ μακρὰ, ἂν καὶ ἔπρεπε νὰ τὸ κάμουμε.

ΕΣΟΔΑ (τακτικά)

	1912	1908
Φόροι καὶ μονοπώλ.	93 ἐκ. 0.66	90 ἐκ. 0.67
Τέλη καὶ δικαιοῦμ.	28 » 0.20	26 » 0.20
Πρόσοδοι κτλ.	20 » 0.14	14 » 0.13
	141 ἐκ. 100	130 ἐκ. 100

Ἄπὸ τοὺς φόρους ἐν γένει (καὶ τὰ μονοπώλια μαζί) εἶναι:

	1912	1908
Ἄμεσοι	24 ἐκ. 0.26	21 ἐκ. 0.23
Ἐμμεσοι	69 » 0.74	69 » 0.77
	93 ἐκ. 100	90 ἐκ. 100

Ἄπὸ τοὺς δυὸ μικροὺς αὐτοὺς πίνακες φαίνεται: α) ὅτι ἡ ἀναλογία μεταξὺ ἐσόδων ἀπὸ φόρους, ἀπὸ τέλη καὶ ἀπὸ εἰσοδήματα ἄλλα, κάπως, μὰ ἐλάχιστα τείνει νὰ μεταβληθῇ ἀπὸ τὸ 1908 πρὸς τὸ 1912 πρὸς τὸ καλύτερο. Ἐνῶ τὸ 1908 δείχνει μιὰ ἀναλογία φόρων 67 0/10 τὸ 1912 δείχνει μόνον 66 0/10.

β) ὅτι εἰς τοὺς φόρους: ἐνῶ τὸ 1908 δείχνει 23 0/10 γιὰ ἄμεσους καὶ 77 0/10 γιὰ ἔμμεσους τὸ 1912 δείχνει 26 0/10 γιὰ ἄμεσους καὶ 74 0/10 γιὰ ἔμμεσους. Δηλ. μιὰ διαφορὰ ἀπὸ 3 1/10. Αὐτὴ ἡ διαφορὰ δριλεται κυρίως στὸ φόρο τοῦ εἰσοδήματος ἀπὸ τὸν ὀποιο. σημειώνει τὸ Κράτος στὸν προϋπολογισμὸ 1. 100 χιλ. ἔσοδα καὶ ἀπὸ τὴν ἐλάττωση τοῦ δασμοῦ τῆς ζάχαρης. Ἐννοεῖται ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶναι στὸν προϋπολογισμὸ οἱ ἀπολογισμοὶ ὅμως θὰ τὸ βεβαιώσουν. Ὅπως ὅποτε δὲν εἶναι ἀσημαντὴ αὐτὴ ἡ διαφορὰ. Ἐκτὸς αὐτοῦ, ὅπως εἶπαμε, τὰ ἔσοδα, ἰδίως τῶν τελευταίων, εἶναι πολὺ χαμηλὰ λογαριασμένα γιὰ τὸ 1912, ὥστε πιθανὸν νὰ ἀνέλθουν σὲ μεγαλύτερα ποσά, ὥστε ἡ ἀναλογία ποὺ ἤβραμε νὰ μείνῃ στὸ χαρτί. Καὶ αὐτὸ φοβοῦμαστε, ὅτι θὰ συμβῇ, ἐνῶ πάλι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά δὲν πιστεύουμε ὅτι ὁ φόρος τοῦ εἰσοδήματος θὰ δώσῃ τὰ 1.100 χιλ.

Τὶ ἐξέλιξῃ πῆρε ἡ φορολογικὴ μας πολιτικὴ ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση καὶ ἐδώθε, τί φόροι αὐξήσαν καὶ τί προσετέθησαν τὸ εἶδαμε ἀπὸ τὸν πίνακα ποὺ ἐδώκαμε παραπάνου στὰ ἔσοδα. Ἀρκετὰ ἑκατομμύρια νέους φόρους — καὶ γι' αὐτὸ πρέπει ὅλες οἱ Κυβερνήσεις νὰ εὐγνωμοῦνε τὸν κ. Εὐταξία ποὺ τοὺς ἔβγαλε τὰ κάστανα ἀπ' τὴ φωτιά!

Ἄς παραβάσουμε τώρα τὰ Ἑλληνικὰ μὲ τὰ Βουλγαρικὰ τακτικὰ ἔσοδα.

	Ἑλλὰς (1912)	Βουλγαρία (1911)
Φόροι	93 ἐκ. 0.66	103 ἐκ. 0.59
Τέλη κτλ.	28 » 0.20	21 » 0.13
Πρόσοδοι	20 » 0.14	50 » 0.28
	141 ἐκ. 100	174 ἐκ. 100

Παρατηροῦμε γιὰ τὴν ἀκρίβεια, ὅτι μέσα στὶς προσόδους τῆς Βουλγαρίας εἶναι καὶ οἱ σιδηρόδρομοι ποὺ δίνουν ἀκαθάριστα 30 ἑκατομ. καὶ αὐτὸ ἔχει κάποια σημασία

Χωρίζοντας τοὺς ἄμεσους φόρους ἀπὸ τοὺς ἔμμεσους ἔχουμε.

	Ἑλλὰς	Βουλγαρία
Ἄμεσοι	24 ἐκ. 0.26	40 ἐκ. 0.39
Ἐμμεσοι	69 » 0.74	63 » 0.61
Φόροι	93 ἐκ. 100	103 ἐκ. 100

Ἐδῶ πάλι παρατηροῦμε πόσο καλύτερα εἶναι τὰ δημόσια ἔσοδα τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐπιστημονικώτερα ρυθμισμένα. Ἐνῶ τὰ 66 0/10 τῶν ἐσόδων τῆς Ἑλλάδος ἐρχονται ἀπὸ φόρους, στὴ Βουλγαρία ἐρχονται μόνον τὰ 59 0/10 ἀπὸ ὅλα τὰ ἔσοδα. Μιὰ διαφορὰ ἀπὸ 7 0/10. Ἐνῶ ἔμεις μόνον τὰ 14 0/10 ἔχουμε ἀπὸ προσόδους τοῦ Κράτους, ἡ Βουλγαρία ἔχει 28 0/10 καὶ μέσα σ' αὐτὰ φιγουράρουν γιὰ ἕνα

καλό ποσό οι δημόσιοι σιδηρόδρομοι της Βουλγαρίας.

Επίσης από τα φορολογικά έσοδα ενώ η Ελλάδα έχει 26 0)0 από άμεσους φόρους, η Βουλγαρία έχει 0.39 0)0 και ενώ η Ελλάδα έχει 74 0)0 από έμμεσους η Βουλγαρία μόνον 61 0)0.

ΕΞΟΔΑ (τακτικά)

Ας κάνουμε τώρα μια σύντομη σύγκριση των τακτικών εξόδων το 1912 και του 1908, χωρισμένων σε τρεις μεγάλες κατηγορίες μεταξύ τους, δηλ. μια κατηγορία του δημοσίου χρέους, υποχρεώσεων του Κράτους και άλλων εξόδων που δεν είναι καθαρά έξοδα διοικήσεως, δεύτερη κατηγορία, εξόδων διοικήσεως και τρίτη κατηγορία εξόδων στρατιωτικών και σύγκριση με τα ίδια έξοδα του Βουλγαρικού προϋπολογισμού.

	1912	1908
1) Δημόσι. χρέος, υποχ. κτλ.	63 εκ. 0.44	60 εκ. 0.48
2) Έξοδα διοικ. εν γένει	49 » 0.34	39 » 0.31
3) Στρατ. και Ναυτ. έξοδα	31 » 0.22	27 » 0.21

143 εκ. 100 126 εκ. 100

	Ελλάς (1912)	Βουλγαρία (1911)
Δημόσι. χρέος υποχ. κτλ.	63 εκ. 0.44	43 εκ. 0.24
Έξοδα διοικ. εν γένει	49 » 0.34	95 » 0.53
Στρατιωτικά έξοδα	31 » 0.22	40 » 0.23

143 εκ. 100 178 εκ. 100

Αν πάλι τώρα ενώσουμε οσα ξοδεύονται για δημοσιο χρέος, στρατό και στόλο στην Ελλάδα και στη Βουλγαρία και ονομάσουμε αυτά τα έξοδα «μη παραγωγικά» και μείνουν από την άλλη μεριά τα έξοδα διοικήσεως που περισσεύουν για τη μόρφωση του τόπου και του λαού και τα ονομάσουμε αυτά έξοδα «παραγωγικά» τότε έχουμε

	Ελλάς	Βουλγαρία
Έξοδα μη παραγωγ.	95 εκ. 0.66	83 εκ. 0.47
Έξοδα παραγωγικά	48 » 0.34	95 » 0.53

143 εκ. 100 178 εκ. 100

Ενώ η Βουλγαρία ξοδεύει για παραγωγικούς και εκπολιτιστικούς σκοπούς 95 εκ., έμεις ξοδεύουμε μόνον 49 εκ. και όπως πάνε οι στρατιωτικές μας ανάγκες υπάρχει φόβος να χειροτερεύσουμε. Κι αυτά που ξοδεύονται για μη παραγωγικούς σκοπούς είναι πολύ μεγαλύτερα και θα φαινότανε με την πρώτη ματιά αν έλειπαν οι ιδιαίτεροι κουμπάρδες, ένας για το στρατό, ένας για το στόλο κ.λ.

Από τους αριθμούς λοιπόν των εσόδων και εξο-

δων του γενικού προϋπολογισμού βλέπουμε ότι α) τα έξοδα μας προέρχονται σε πολλή μεγάλη δυσαναλογία από φορολογικά βάρη, β) ότι και από τα φορολογικά βάρη οι έμμεσοι φόροι είναι παραπολύ περισσότεροι από τους άμεσους φόρους, γ) ότι εν γένει τα φορολογικά βάρη αύξησαν πολύ στα τελευταία τρία χρόνια, δ) ότι επίσης τα έξοδα μας τα μη παραγωγικά, αυξάνουν σε δυσάρεστο βαθμό και εν σχέσει με τα παραγωγικά έξοδα και εν σχέσει με άλλα κράτη.

Το Δημοσιο χρέος αύξησε και μαζί μ' αυτό και η δαπάνη για την υπηρεσία του, οι συντάξεις αύξησαν, τα έξοδα της διοικήσεως αύξησαν και δεν μπορούσαν παρά ν' αυξηθούν. Οι Κυβερνήσεις πριν της επαναστάσεως κατηγορούντο για δημιουργία θέσεων για θέσεις άργοίσθων, για σπατάλη και ενώ έξευραν όλοι οι διευθύνοντες ότι αυτά δεν ήσαν αληθινά εν τούτοις κανείς δεν είχε το θάρρος να ζητήσει φανερά αύξηση των εξόδων. Ήρθε η επανάσταση και οι κατόπιν χρόνοι και άμέσως νέα έξοδα καθαρής διοικήσεως! Βελτίωση της ταμειακής, έφοριακής και τελωνειακής υπηρεσίας και ούτω καθέξής. Μπορούμε να διακηρύξουμε και είναι αλήθεια έπιστημονική ότι αύξηση των φόρων και των εσόδων την παρακολουθεί και ανάλογη αύξηση εξόδων για την είσπραξη. Σ' έμας όμως την άπότομη σχεδόν αύξηση των φορολογικών εσόδων από το 1885 και έδώθε δεν τη παρακολούθησε και αύξηση ανάλογως των είσπρακτικών εξόδων εν γένει. Είναι επίσης αλήθεια ότι δικαιούμεθα **φθηνότερα** από όλα σχεδόν τα άλλα κράτη. Π. χ. η αναλογία των είσπραξέων από τελων. δικσμούς προς τα έξοδα της τελωνειακής υπηρεσίας είναι πολύ μικρή! Επίσης είναι γεγονός ότι τα έξοδα ενός κράτους διαρκώς αυξάνουν ποτέ δεν ελαττώνονται! Αυτό είναι σχεδόν άξίωμα! Οι έπαγγελίες για οικονομίες κτλ. ήσαν ψεύτικες και δεν έπειθαν ούτε εκείνους που τις έπρόφεραν. Και αυτά τα έξοδα της διοικήσεως θα αυξάνουν διαρκώς! Γρήγορα θα έρθη το ζήτημα των αυξήσεων των μισθών των υπάλλήλων, που δεν μπορεί να μείνη για πολόν καιρό όπως σήμερα! Αρχή έκαναν οι δικαστικοί και με τρόπο πολύ υπερβολικό και προκλητικό.

Τα τακτικά έξοδα του στρατού και του στόλου αύξησαν από το 1908 έως σήμερα κατά 4 εκατομ., άς αφήσουμε τα 40 εκατ. των εκτάκτων εξόδων! Άλλ' αυτά τα έξοδα θα γεννήσουν άλλα έξοδα, τακτικώτατα έξοδα που διαρκώς θα αυξάνουν! Τα πλοία που αγοράζουμε θέλουν συντήρηση, θέλουν άνδρες, θέλουν περισσότερα πυρομαχικά κτλ. Νέα έξοδα! Ο προϋπολογισμός του 1913 άς έτοιμαστή για νέες

αυξήσεις! Και πού θα καταλήξουμε όταν οι γειτόνοι μας αποκριθούν στους εξοπλισμούς μας με νέους δικούς τους εξοπλισμούς; Πού πάμε;

Και τὰ παραγωγικά έξοδα, τὰ έκπολιτιστικά; *Ώραία αναλογία*: Βουλγαρία 95 έκ.ατ. δηλ. 53 0)0 τών έξόδων της, Έλλάς μόνον 49 έκ.ατ. δηλ. 34 0)0 τών έξόδων της! Μήπως ο προορισμός του τόπου μας είναι να πληρώνη για Δημόσιο χρέος και για εξοπλισμούς, πού δέν τόν ωφέλησαν τίποτα επί έννενηντα χρόνια ως σήμερα; Ένα παρήγορο σημείο μέσα στον τρόπο αυτό πού διαθέτουμε τὰ δημόσια χρήματα είναι ή σύσταση του νέου ύπουργείου της Γεωργίας! Οι πρώτα σκορπισμένες υπηρεσίες πού ξόδευαν *πραγματικά* ένα και μισό έκ.ατομμύριο, τώρα ξοδεύουν 2 και μισό.

Έάν τουλάχιστον επικρατούσε δικαιοσύνη στην εύρεση τών χρημάτων! Είπαμε ότι γρήγορα θα χρειαζόμαστε νέα χρήματα. Πού θα τὰ εύρουμε; Μπορούμε να σηκώσουμε ένα πάτωμα άποπάνω από τὸ φορολογικό μας οικόδομημα; Τι είδους οικόδομημα είναι αυτό, τὸ είδαμε, όπως και από τί είναι φτιασμένο. Δέν σηκώνει νέο πάτωμα! Θα σωριασθῆ! Χρειάζεται αν ὄχι γκρέμισμα και νέο οικόδομημα, τουλάχιστο γενική μετασκευή. Χρειαζόμαστε έναν αληθινὸ φόρο του εισοδήματος, ὄχι με υποκλίσεις μπροστά στους Τραπεζίτες! Χρειαζόμαστε εἰσης ένα γενικό φόρο σὲ όλες τις κληρονομίες δλων ανεξαιρέτως τών κληρονόμων και τών τέκνων ἀκόμα και περιορισμὸ του ἐξ ἀδιαθέτου κληρονομικοῦ δικαιώματος πέραν και του 4ου βαθμοῦ ὑπὲρ του Δημοσίου. Έστερα από τὴ μονιμότητα τών ὑπαλλήλων και με 5 ανθρώπους ειδικούς μπορούμε να ἐξαγοράσουμε και μερικούς από τους σιδηροδρόμους μας, να τους κάνουμε δημόσιους, π. χ. τους Θεσσαλικούς πρώτα πρώτα! Από τὴν ἄλλη μεριά ὄμως χρειαζόμαστε μιὰ ἐλάττωση γενική τών τελωνειακῶν δασμῶν, ἀλλὰ γι' αὐτὴ τὴν ἐλάττωση χρειάζεται δύναμη και μυαλό και ἱκανότητα ἀπὸ ἐπιτροπές πού ἀποτελοῦνται ἀπὸ ἐνδιαφερομένους βιομηχάνους, νομομηχανικούς, καθηγητὲς δέν περιμένουμε τίποτα. Πρέπει να σκεφθούμε μιὰ ἐλάττωση του δασμοῦ του σταριῦ και μιὰ τέτοια γενναία ἐλάττωση, πού να ἔχη ἀποτέλεσμα και τὴν ἐλάττωση τῆς τιμῆς του ψωμοῦ, μόνο σὲ συνδυασμὸ με βελτίωση πραγματική τών ἀμέσων φόρων μπορούμε να ἐπιτύχουμε. Μόνον ἀπὸ ένα γενικό φόρο τών κληρονομιῶν ἐλπίζουμε πολλά ἔσοδα.

Χρειαζόμαστε φορολογική δικαιοσύνη! Εἶδαμε ότι ἐνὼ στη Βουλγαρία 61 0)0 είναι ἑμμεσοὶ φόροι και 39 0)0 ἄμεσοι, σ' ἐμᾶς μόνον 26 0)0 ἑμμεσοὶ και 74 0)0 ἄμεσοι. Ἡ ἀναλογία αὐτὴ πρέπει να

χαλάσῃ. Βλέπουμε μερικά σημεία τέτοιας προσπάθειας, ἀλλὰ χρειάζεται δυνατὴ ἐπιμονὴ και μυαλό. Πρέπει και σ' ἐμᾶς ν' ἀναγνωρισθῆ ἡ ἀρχὴ τῆς προδευτικής ἀναλογίας στὴ φορολογία και να προδοῦμε στη δημοσιοποίηση τών ἐπιχειρήσεων πού είναι ὄριμες για τὸ σκοπὸ αὐτό. Ἡ σημερινὴ Κυβέρνηση και για να εἴμαστε δίκαιοι και οἱ ἄλλες Κυβερνήσεις ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση και ἐδώθε, εἶδειε αὐτὲς τις προθέσεις. Ἐν αὐτὲς τις προθέσεις τις ἐφαρμόσει σὲ ὅλη τὴ γραμμὴ τότε μόνο θα μπορῆ να ἰσχυρισθῆ ὅτι ἀναμόρφωσε τὸ φορολογικό μας σύστημα.

Ἄλλὰ δέν ἀρκεῖ μόνο να είναι φορολογία δίκαια, πρέπει και τὰ ἔσοδα να τὰ διαθέτουμε για παραγωγικούς, για ἐκπολιτιστικούς σκοπούς. Και βέβαια τὸ ποσοστὸ πού ξοδεύουμε γι' αὐτὲς τις ἀνάγκες δέν είναι ἱκανοποιητικό. Και ἀπὸ τὴν ἐποψὴ αὐτῆ ἡ σημερινὴ Κυβέρνηση, εἶδειε ὅτι σκέπτεται κάπως διάφορα ἀπὸ τις παλαιότερες. Βλέπουμε ὅτι τὸ ποσοστὸ γι' αὐτὲς αὐξήσε! Ἡ οἰκονομική διοίκηση είναι καλύτερη, ἡ δικαιοσύνη τὸ ἴδιο, τὸ Ἔπουργεῖο τῆς Γεωργίας περιβάλλει με μεγαλύτερη στοργὴ τους παραγωγικούς κλάδους, τὴ γεωργία, τὰ δάση, τὸν ἐργάτη, παρὰ παλαιότερα, δταν αὐτοὶ οἱ κλάδοι ἦσαν τὰ παραπεταμένα τμήματα τών ἄλλων ὑπουργείων. Ἄλλὰ χρειαζόμαστε τόσα ἄλλα! Τὸ ζήτημα τῆς γεωργικῆς πίστεως περιμένει τὴ λύση του, για τὴ γεωργικὴ μας ἐκπαίδευση τώρα μόλις ἀρχίζει να γίνεται κάτι σοβαρό, οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς στατιστικῆς μας βρίσκονται ἀκόμα σὰ σπάργανά τους σκορπισμένοι σὲ χέρια ρουτινιέρηδων, τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας ἀτελεῖ ἀκόμα! Θέλουμε να ἐπιστήσουμε τὴν προσοχὴ τών ἀρμοδίων στην ἐπέκταση τών σιδηροδρομικῶν γραμμῶν και μάλιστα τῆς ὁδοποιίας. Ἡ ὁδοποιία ἔχει ἐγκαταλειφθῆ τελείως δίνουν μόνον προσοχὴ στὴ συντήρηση και τίποτε πλέον! Κ' ἐν τούτοις στον τόπο μας οἱ δρόμοι ἔχουν μεγαλύτερη σημασία παρὰ οἱ σιδηροδρόμοι ἀπὸ παραγωγικὴ ἐποψὴ. Ὅστε μποροῦν οἱ σιδηροδρόμοι σ' ἐμᾶς να παράσχουν μεγάλες ἐκδουλεύσεις ἀκριβῶς ἐξ αἰτίας τῆς γεωγραφικῆς κατατομῆς του τόπου. Οἱ σιδηροδρόμοι φτιάχνουν τις βάσεις για μερικά κέντρα, ἀλλὰ οἱ δρόμοι πρὸς τὰ κέντρα αὐτὰ είναι οἱ ἀρτηρίες πού τὰ τροφοδοτοῦν, αὐτοὶ ἀνοίγουν τὰ κλεισμένα μέρη τῆς χώρας και δίνουν τροφὴ και ζωὴ στους σιδηροδρόμους! Σιδηροδρόμοι χωρὶς δρόμους, χωρὶς ἀρτηρίες φυτοζωοῦν! Καλὸ σύμπλεγμα δρόμων εὐκόλυνει τὴν κυκλοφορία τών προϊόντων, ἐξισώνει τις τιμές τους και ἐξημερώνει. Τίποτε ὄμως σοβαρὸ στον προϋπολογισμὸ για νέους δρόμους! Ἐν τούτοις φτιάχνουμε τηλεφῶνα! Δέν μπορεῖ να φαν-

τασθή κανείς πιδ ανισόρροπες, άψυχολόγητες πράξεις από την έδρουση τηλεφωνικών γραμμών μέσα σε τόπους άγριους, όπου ως μόνο μεταγωγικό μέσο χρησιμεύει ακόμη ο γάιδαρος και αυτός βαδίζοντας όχι σε δρόμο βατό, αλλά δίπλα στο γκρεμό. Όταν ο χωρικός λυπάται να δώσει πενήντα λεπτά για να πάη με το σιδηρόδρομο στην πόλη και προτιμάει να τρέχη και να χάνη μίαν ώρα για να κάμη τη δουλειά του, έμεις του δίνουμε και ένα τηλέφωνο για να συνενοηται! Έτσι έμαθαμε ότι σ' ένα νησάκι του Αιγαίου υπάρχουν τρεις τηλεφωνικοί σταθμοί, αλλά οι εισπράξεις τους σ' ένα εξάμηνο έφθασαν το ποσό των δύομιση δραχμών! Άς αφήσουμε λοιπόν αυτά τα πολυέξοδα άστυα και άς προσέχουμε τα σπουδαιότερα.

Τελειώνοντας αυτή τη μελέτη, κλείνουμε με μια παρατήρηση. Το Κράτος τουτο εγεννήθηκε και έμεινε καχεκτικό, αδύνατο και με υποχρεώσεις ιστορικές, εθνικές μεγαλύτερες από ό,τι μπορούσε να σηκώσει ή ράχη του. Πολλές φορές του ήρθε λιποθυμία και εγονάτισε από το βάρος! Πολύ φοβούμαστε ότι άρχισαμε πάλι να ζητάμε πάρα πολλά από αυτό. Πρέπει να συνθιάσουμε να βλέπουμε τα πράγματα όπως είναι στις σημερινές συνθήκες και μ' αυτές να συμβιβάζομαστε. Πρέπει ν' αφήσουμε την εθνική έγωστική μας άλαζονεία (όχι πέρηφάνεια) και σ' αυτό το σημείο μ' εύχαριστήσθαι μας επιδοκιμάζουμε την συνδιαλλακτική έξωτερική πολιτική της Κυβερνήσεως στις σχέσεις μας με τα άλλα Βαλκανικά κράτη.

Όπωςδήποτε και να βελτιωθούν τα οικονομικά μας έμεις δεν πιστεύουμε ότι μπορούμε να ακολουθήσουμε τις αξιώσεις του παρελθόντος, αλλά πρέπει να συμμορφωθούμε με την εποχή μας και με τις δυνάμεις μας.

Έγώ τουλάχιστον εύχομαι να λείψουν οι αιτίες που μας ανάγκάζουν να τηρούμε αυτή την πολιτική που τηρούμε στα έξωμάς όσο το δυνατόν γληγορώτερα και με κάθε τρόπο! Έτσι μόνον θα βρούμε και την ήσυχία μας και την τάξη στα οικονομικά μας και τότε μόνον θα περισσέψουν δυνάμεις για να γίνουμε άνθρωποι!

ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΣ

Υπάρχουν λάθια κοινά σε κάθε γλώσσα, και μπορεί κανείς να τα πη γενικά λάθια, επειδή κ' είναι λάθια της λογικής, λάθια του νου, όσο κι αν τα πηγούν το πλήθος για λάθια της γραμματικής, μη βλέποντας πώς είναι ή γραμματική, μιιά εικόνα της ψυχής μας. ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Τετάρτη 25 Γεννάριου — Τρίτη 31 Γεννάριου

ΚΙ Ο ΤΡΙΤΟΣ. Είχαμε τέλος πάντων και τη σύσκεψη των Παλλικών κι έτσι συμπληρώθηκε ή προεκλογική εικόνα. Ο κ. Ράλλης, ο συμπαθητικώτερος απ' τους παλιούς πολιτευτές, ζύπνησε μόλις την Παρασκευή στις 6 βραδ' από δεκαπέντε μηνών ύπνο για να χάσει και τις λίγες συμπάθειες που του είχαν μείνει με το λόγο, που έβγαλε στα μαχμουρλούκια του. Ο Άθηναίος πολιτευτής πρέπει να μολογήσουμε με λύπη μας πώς ύστέρησε κι απ' αυτόν το συμπέθερό του! Ο λόγος του κάνει χλιαρότατη έντύπωση, άρχίζει την επίκριση της Κυβέρνησης απ' τα πιδ αδύνατα σημεία που μπορούσε να φανταστεί κανείς για να ξαναμασήσει έπειτα τα ίδια για το νόμο των κοινοτήτων, τους φόρους του εισοδήματος και των σπειρομένων γαιών, την πάψη του Μιστριώτη (που δεν έλειπε βέβαια κι απ' αυτή τη φέστα!) και τα πολεμικά ταμεία. Κι' αντί να μας πει το πρόγραμμά του ο κ. Ράλλης, κατέληξε με το να δώσει μόνο κουράγιο στους φίλους του και να πει κι αυτός τη θεόκουτη έφηδό. «Το παρελθόν ήμών είναι ή εγγύησης δια το μέλλον, το παρελθόν ήμών δυνάμεθα να επικαλεσθώμεν άνευ διαταγμού και να είμεθα υπερέφανοι δι' αυτό.»

ΟΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ. Ο κ. Ράλλης μίλησε και για τους «άθεμίτους και ανηθικούς έκλογικούς συνεταιρισμούς» καταλαβαίνουμε την αγανάκτησή του — μα δε μας λέει το τί έκανε ως τα σήμερα γι' αυτό και τους πολεμήσει; Περιμένε ν' αλλάξει πάλι το έκλογικό σύστημα — μας άνάγγειλε μάλιστα στις έφημεριδες πώς θα ζητήσει τη μεταβολή του μόλις έρθει στα πράματα, αν και δεν ξέρει ακόμα πώς θα το αντικαταστήσει, γιατί, λέει, το ζήτημα χρειάζεται μελέτη! Μας φαίνεται λίγο περιεργο το πράμα και θέλουμε να ρωτήσουμε ταπεινά τον κ. Ράλλη τι έκανε σαράντα χρόνια τώρα που πολιτεύεται και πώς δεν του έφτασε ακόμα τόσος καιρός για να βρει το κατάλληλο έκλογικό σύστημα. Μα — θα μας επιτρέψει ο κ. Ράλλης να τον βγάλουμε απ' την πολλή σκέψη και να του πούμε να μη βασανίζεται άδικα γιατί έμεις, αν και δεν έχουμε την πολιτική πειρά του, βλέπουμε πώς, για την ώρα, δε φταίει σε τίποτα το έκλογικό σύστημα. Άλλα είν' εκείνα που φταίν, κύριε Ράλλη φταίει πώς δε φροντίσατε

τόσον καιρό να δώσετε πολιτική μόρφωση στο λαό, φροντίζοντας να γίνει ο χωρισμός των τάξεων, ο απαραίτητος για να πάρει ένα Κράτος το σωστό δρόμο. Μόρφωση μας χρειάζεται, κύριε Ράλλη, μόρφωση που δέ δίνεται με μιστριώτηδες και με καταρτίσεις. Ζητήστε τη ρίζα του κακού και μη θαρρείτε πως με το μπόλιασμα ενός κλωναριού μπορεί να πάψει η σαπλά του δέντρου! κι άμα βρείτε τη ρίζα αυτή — τότε γράψτε στην πολιτική διαθήκη που θ' αφήσετε στους διαδόχους σας να κάνουν αυτοί εκείνο, που έσείς, έπρεπε να ιδείτε και να έχετε άρχισμένο.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ. Να μη βασκαθεί το Υπουργικό μας το Συμβούλιο! Θα ξέρουν βέβαια οι άναγνώστες μας πως όλα τα ζητήματα που έχει να συζητήσει, το Υπουργικό Συμβούλιο συζητούνται σε δυο χέρια, τολάχιστο, απ' τον Πρωθυπουργό. Μια φορά με τους πέντε Υπουργούς και μια φορά με τον Υπουργό της Δικαιοσύνης. Έτσι βρεθήκαμε αυτές τις μέρες στην άμιμητη εικόνα να ξαναδημοσιευτούν τα Διατάγματα των διορισμών των νέων Καθηγητών γιατί την πρώτη φορά μπήκε κατά λάθος κι η υπογραφή του Υπουργού της Δικαιοσύνης! Δεν κάνετε τέλος πάντων μια κάθαρση στους άμεσώτερους συνεργάτες Σας, κύριε Πρωθυπουργέ, για να λείψουν αυτές οι άποκριατικές εικόνες; Έχετε δά κάπιο σάπιο ύλικό εκεί, που μπορεί — αυτό τουλάχιστο — να κοπεί, χωρίς να πάθει τίποτε το δέντρο — ούτε η παιδεία.

ΜΙΑ ΓΚΑΦΙΤΣΑ. Ο κ. Ράλλης αυτές τις μέρες φαίνεται πως μας τα θαλάσσωσε λιγάκι με τους λογαριασμούς του. Έδώ σημειώνουμε μόνο, πως για να χτυπήσει το φόρο του εισοδήματος αναγκάστηκε να πει πως φορολογείται ο άστος που έχει εισόδημα 250 δραχμές το μήνα, ενώ είναι γνωστό πως $250 \times 12 = 3000$ και πως εισοδήματα μέχρι 4000 μένουν άφορολόγητα.

ΝΑ ΗΣΥΧΑΣΕΙ. Οι «Αθηναίοι» ήταν δυο φόβοι αυτές τις μέρες πως θ' αναγκάζονταν, λέει, ο κ. Βενιζέλος να πάει στρατιώτης, πως θ' άκυρωνόταν η εκλογή του απ' τον Άρειον Πάγο και πως όλες οι πράξεις του Βενιζέλου ως Πρωθυπουργού θα ήταν άκυρες. Όσο για το τελευταίο τον καθησύχασε λιγάκι ο κ. Φιλάρετος μ' ένα του άρθρο στις «Αθη-

ναι» του Σαββάτου. Με την ηλικία πάλι που δήλωσε στον Πειραιά ο κ. Βενιζέλος έλειψαν κ' οι άλλοι φόβοι του κ. Πάπ, ο όποιος έλπίζουμε πιά να ήσυχάσει από τις σκοτούρες του για το μέλλον του Βενιζέλου.

ΑΠΟΚΡΙΑΤΙΚΑ. Μια θαυμάσια άποκριατική απόλαυση μας έδωσε η Κυβέρνηση δημοσιεύοντας στο φύλ. 10 τεύχ. Β' της Έφημερίδας της Κυβερνήσεως την έκθεση της κριτικής επιτροπής της φιλοσοφικής σχολής. Τη συνιστούμε σε όσους θέλουν να περάσουν άπολαυστικές στιγμές. Εκεί θα βρούν πως ο Εισηγητής της φιλοσοφίας, που μεταμορφώνει τον Condillac σε Κονδιλλάκιον, κρίνει την άξια των υποψηφίων για φιλοσοφική έδρα κατά τις γραμματικές και συνταχτικές γνώσεις τους (κοιτ. π. χ. σελ. 27 της έκθεσης: «Έν σελ. 2 φέρεται «οίσοι οι Άγγλοι λεγόμενοι συνειρμολόγοι», όπερ = οίσοι οι συνειρμολόγοι ψυχολόγοι οι καλούμενοι Άγγλοι. Ήθελε δέ να είπη «οίσοι οι Άγγλοι ψυχολόγοι οι καλούμενοι συνειρμολόγοι» και παρακάτω «... γράφει «ή ιδέα αυτή ούσα έμφυτος έν παντί τῷ ανθρώπῳ», ως εί ήτο δυνατόν να είναι έμφυτος έν μέρει μόνον τινί τῷ ανθρώπῳ, έν τῇ χειρί π. χ. ή τῷ ποδί κλπ.») και μόλις στο τέλος θυμάται τα λογικά σφάλματα του υποψήφιου, ο όποιος είναι δράστης του θαυμάσιου δρισμού πως «κύκλος λέγεται το έχον δρια». «Έναν άλλον υποψήφιο προτιμάει ο Μαργαρίτης γιατί διόρθωσε το ύποσυνειδησιν σε ύποσυνειδησίαν, το δυαδισμόν στο δυϊσμόν κ' έτσι έγινε μεγάλος φιλόσοφος, δείχνοντας τον τρόπο της διανοήσεως του. Και προσθέτει μέν σ' αυτό έξυπνα ο κ. Βερνάρδάκης «και τον τρόπον της διανοήσεως του κ. εισηγητοῦ», μα γι' αυτή του άκριδώς τῆ φράση κι άλλες παρόμοιες που βρίσκονται μέσα στην έκθεση άξιζε τόσο αυτός όσο κι ο φιλόσοφος εισηγητής την άμεση πάψη. Μα αυτό θα γινότανε — αν είχαμε Υπουργό της Παιδείας! Ός τόσο, μια και μιλήσαμε για την έκθεση, πρέπει να τονίσουμε πως μόνον ο κ. Σκιας έξεπλήρωσε με σοβαρότητα και σκέψη την έντολή.

ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗ. Είν' αλήθεια, πως ο κ. Ζυμ-βρακάκης από πολλές πληγές μας γλύτωσε· μα με την άγρια συμπεριφορά του άπέναντι στους χωροφύλακες και τῆ μεγάλη του άυστηρότητα μόρφωσε έτσι τα κατώτερα όργανά του που να γίνονται ή-

ρως σκηνών· σάν κι αὐτὲς τῆς Δευτέρας. Πρέπει νὰ φάξει κανεὶς μὲ τὸ κερὶ γιὰ νὰ βρεῖ ὄχι μόνον χωροφύλακα μὰ κι ἐνωμοτάρχη κι ἀξιώματικὸ πού νὰ τοῦ μιλήσει μὲ καλὸν τρόπο. Ἄς ἐλπίσουμε πὼς οἱ Ἰταλοὶ ὀργανωτὲς πού σὲ λίγο θάρθουν θὰ μᾶς ἀπαλλάξουν ἀπὸ παρόμοιες σκηνὲς διδάσκοντας στὰ ὄργανα τῆς χωροφυλακῆς ἀπ' τὸν τελευταῖο χωροφύλακα ὡς τὸν κ. Ζυμβρακᾶκη μὲ τὴν τρόπο πρέπει νὰ φέρουνται στοὺς πολῖτες γιὰ νὰ τοὺς ἐμπνέουν τὸ σεβασμὸ στὸν ἑαυτὸ τους και στὴν τάξη.

Η ΔΕΣΧΗ ΤΗΣ ΔΕΣΠΡΑΣ. Ἴσως νὰ εἶναι πολὺ βαρὺς ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ καζίνου τῶν φιλελευτέρων, πού ἔδωκε ὁ κ. Ράλλης· Ἴσως αὐτὸς νὰ μὴν εἶχε δικαίωμα νὰ μιλήσει μὲ τέτοιον τρόπο· Ἐνα πρᾶμα εἶναι σύμφωνο και μὲ τίς διέξες μας· τίς γνώμες, πὼς ἡ Βενιζελικὴ Δέσχη κάθε ἄλλο εἶναι παρά οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι πού μᾶς ἀνάγγειλε μὲ τόσο στόμφο ὁ κ. Βενιζέλος και πού μ' ἔκαναν τότε πού διάβαζα τὰ λόγια του σὲ μέρος ὅπου οἱ σύλλογοι αὐτοὶ μεσουρανοῦν νὰ ἐνθουσιαστῶ κυριολεκτικῶς. Οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι πού θὰ ἔνωσαν σὲ κάθε μέρος τοὺς ἀνθρώπους μὲ κοινὰ συμφέροντα, οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι πού θὰ εἶχαν ἠρισμένον ρητὴ πρόγραμμα, οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι πού θὰ ὑπόδειχναν τοὺς ὑποψήφιους βουλευτὲς - τέτοιοι πολιτικοὶ σύλλογοι δὲν ἰδρύθηκαν. Ἴσως νὰ μὴν εἶταν δυνατὸ νὰ ἰδρυθοῦν μὰ ἡ καρικατούρα τοῦ πολιτικοῦ συλλόγου, ἡ Δέσχη πού ἐνώνει ὄσους δέχονται τίς φιλελευτέρες ἀρχὲς (ποιέει;) και τὸ πρόσωπο τοῦ Ἀρχηγοῦ, αὐτὴ δὲν ἔπρεπε νὰ ἰδρυθῆ ἀπὸ ἄνθρωπο, πού εἶχε καθαρά στὸ κεφάλι του τὴν ἰδέα τοῦ πολιτικοῦ συλλόγου. Ἐτσι βρισκόμαστε σὲ ἀπελπιστικὴ κατάσταση ὅσοι ἤρθαμε μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἐργαστοῦμε καθαρά και συστηματικᾶ· θὰ εὐχόμεστε εὐλόφως νὰ μὴν εἶχαμε βρεῖ καμμιά προεργασία ἐδῶ, παρά ἐκείνη πού βρήκαμε. Δυστυχῶς βρεθήκαμε μπροστὰ σὲ δρόμους στραβωανοιγμένους· βρεθήκαμε μπροστὰ σ' Ἐκπαιδευτικὸς Ὁμίλους, σ' Ἐργατικὰ Κέντρα, σὲ Δέσχες Φιλελευτέρων! Κι ὅπως ἐκεῖνος πού ἔχει σοβαρὴ ἀπόφαση νὰ χτίσει γερὸ σπίτι δὲ θὰ τὸ χτίσει βέβαια ἀπάνου στὰ ἐρείπια, ἔτσι κ' ἐμεῖς ἔχουμε πρῶτα νὰ γκρεμίσουμε ὅ,τι ἔγινε κακὰ γιὰ ν' ἀρχίσουμε ἀπ' τὸ θεμελιακὸ λιθάρη τῆς σοβαρῆς και συστηματικῆς δουλειᾶς.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ

© Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Τὰ γραφεῖα τῆς «Φοιτητ. Συντροφιάς» μεταφρασθήκαν ὁδὸς Σταδίου ἀρ. 18, τρίτο πάτωμα, δωμάτιο ἀρ. 8. Εἶναι ἀνοικτὰ κάθε βράδι ἀπὸ τίς 7.

— Τὴν περασμένη βδομάδα ὁ Φῶτος Γιοφύλλης κάλεσε μερικὸς κυρίως στὸ «Ἐργατικὸ Κέντρο» τῆς Πάτρας και τοὺς διάβασε καινούρια τραγούδια του ἀπὸ μιὰ συλλογὴ πού τὴν ἐπιγράφει «Χρῶματα». Ὑστερα ἔγινε και κουβέντα φιλολογικὴ. Κ' ἔτσι, μπορεῖ νὰ πῆ κανεὶς, πὼς ἀρχίησε και κάποια πνευματικὴ κίνηση, στὴν παραπολὸ Μιστριώτικη Πάτρα.

— Στὴν Κυπριώτικη «Ἀλήθεια» (19 Ἰαν. 1912) δ κ. Μ. Δ. Φραγκοῦδης, ὁ διευθυντὴς τῆς, δημοσιεύει μὲ τὸν τίτλο «Γεννηθῆτω Φῶς», ἕνα σημαντικὸ ἄρθρον πού ἀρχινεῖ ἔτσι:

— «Δόξα σοι ὁ Θεός! Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα συζητήθη καὶ ἐπισημῶς ἀπὸ καθένας, χωρὶς τὴ γελοία και τὴν τυφλὴν και τὴν βλακώδη ἔως τώρα προκατάληψη, δι τὰ χαιτες ὅς ὑπὲρ τῆς Δημοτικῆς θέλουσε μ' αὐτὴ νὰ καταστρέφουσε τὴ Θρησκεία, τὴν Πατριδα, και δὲν ἔχω και γὼ τί ἄλλο ἀκόμα!»

— Ζητήηται λοιπὸν και τὸ Γλωσσικὸ Ζήτημα και στὴν Κύπρον και τοῦτα τὸ χρωσάμε στὸν κ. Φραγκοῦδη.

— Μεγάλη μέγα και ἡ περασμένη Τετάρτη πού ἀρχίησε τὰ μαθήματά του στὸ Πανεπιστήμιον ὁ νέος καθηγητῆς κ. Σίμος Μενάρδος. Στὶς ἐφημερίδες γράφτηκε πὼς ὁ κ. Μενάρδος θὰ γιουχαῖσται και θὰ σφυριχτεῖ, μὰ τὸ ἐναντίον συνέβηκε, γιὰ τὸ μάθημα τοῦ κ. Μενάρδου τέλειως μὲ τηλοκαυγὲς και μὲ χεροκοπήματα.

— Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς μερικοὶ πήγαν μὲ τὴν καλὴ διάθεση νὰ τὸν σφυρίζουσε... και πρῶτοι πρῶτοι αὐτοὶ τὸν χεροκοπήσαν. Τόσο μάγεψε και τράβηξε τὸ ἀκροατήριόν του ὁ γῆς — καθὼς τὸν εἶπανε — ρήτορας.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Ἀλιβ. Σπινουδάκη. Ἀίντινι. Δὲν ἀπάντησες στὰ μέγα στὰ γράμματά μας. Σοῦ στελλομε, μὲ συστημένο γράμμα, τίς ἀπόδειξες τοῦ ἐδῶ ταχυδρομείου, σοῦ στελλομε τὴν ἐπίσημη βεβαίωση τῆς Γαλλικῆς πόστας τῆς Σμύρνης πὼς ὁ κ. Μιχ. Ροδάκης τὰ πήρε τὰ δέματα, κι ὅμως οὔτε ἂν ἔλαβες τὰ συστημένα γράμματά μας δὲ μᾶς ἐγραψες. Θὰ περιμένουμε ἀκόμα δεκαπέντε μέρες και ὕστερα θάναγκαστοῦμε νὰ ἐκθέσουμε στὶς στήλες τοῦ «Νουμά» ὅλη αὐτὴ τὴν ὑπόθεση πού δὲν τιμᾶει καθόλου τὸν ἀνταποκριτὴ σας. — κ. Ἀλ. Μ. Βόλο. Λάβαμε συντροφὴ κ. κ. Ἀδ. και Σαρ. κ' εὐχαριστοῦμε. — κ. Κ. Ρ. Δὲν τὸ δημοσιεύουμε τὸ ἄρθρον σου «Ὁ θρίαμβος τῆς ἀερολογίας» πού μᾶς ἔστειλες, ὄχι γιὰ τὸ δὲν εἶναι καλὸ, μὰ γιὰ τὸ ὅ σφραγῆς πού καταπίωστικες νὰ σατυρίσεις, δὲν ἀξίει οὔτε τὴ σάτυρα ὕστερ' ἀπὸ τ' ἀνόητα κι ἀσεβέστατα λόγια πού γράψε γιὰ τὸ Σολωμό.